

TARTU ÜLIKOOL
LOODUS- JA TEHNOLOOGIA TEADUSKOND

Geoloogia osakond

Anna-Liisa Kuslap

**KOHALIKE OMAVALITSUSTE MOTIIVID UURINGU- VÕI
KAEVANDAMISLOA ANDMISEST KEELDUMISEKS EESTI
PAEKIVI MAARDLATES**

Magistritöö (30 EAP)

Juhendajad: PhD Leho Ainsaar

PhD Alar Rosentau

PhD Kati Orru

Kaitsmisele lubatud

Tartu 2014

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Kirjanduse ülevaade.....	5
1.1. Riigi kui loa andja eesmärgid.....	5
1.2. Õigusaktidest tulenevad probleemid.....	7
1.3. Keskkonnamõju	9
1.4. Sotsiaalne mõju.....	11
1.5. Kohalike kogukondade suhtumine kaevandustesse	13
1.6. Kokkuvõtte vastuseisu või keeldumise põhjustest.....	16
2. Meetodid	18
2.1. Dokumendianalüüs	18
2.2. Poolstruktureeritud intervjuud	18
3. Tulemused.....	20
3.1. Dokumendianalüüs	20
3.1.1. Geoloogilisest uuringust keeldumise põhjused.....	20
3.1.2. Kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused	26
3.2. Intervjuu tulemused	33
4. Arutelu	41
4.1. Keeldumise põhjuste ja kaevandamisvastase suhtumise tagamaad	41
4.2. Võimalusi vastuolude ületamiseks.....	43
Kokkuvõtte.....	47
Summary	49
Tänuavaldused	51
Kasutatud kirjandus	52
LISA 1	
LISA 2	
LISA 3	
LISA 4	

Sissejuhatus

Iga inimene kasutab igapäevaselt karbonaatkivimitest valmistatud tooteid: ehitusmaterjale, killustikku jne. On selge, et uusi karjääre avamata pole võimalik uusi ehitisi ja teid rajada. Lubja- ja dolokivi saab kaevandada ainult seal, kus see on geoloogiliste protsesside tulemusena tekkinud ja kus uuritud lasund on heade kvaliteediomadustega ning maardlate nimistus lasund maardlana arvele võetud. Tihti asuvad niisugused maardlad asustuste läheduses, kus maavara kaevandamisel tekib mitmesuguseid probleeme kaevandaja ja kohaliku kogukonna vahel. Eriti probleemne on Harjumaa ja Tallinna ümbrus, kus asustustihedus on suur. Samas asuvad just seal olulised riikliku tähtsusega maardlad ning ka maavara nõudlus on suur (Keskkonnaministeerium, 2010). Linnalähedased maardlad on aga täisehitatud ja elanikkond on vastu kaevandamisele ning see takistab hea kvaliteediga kivi kasutamist (Keskkonnaministeerium, 2010). Sellest tulenevalt otsitakse maardlaid asumitest kaugemal, kuid seal võib kaevandamine olla välistatud KOV-i poolt seatud piirangute tõttu (omavalitsuse vastuseis seab kaevandamisele keelu) või kaevandamine võib hakata mõjutama looduskaitse- ja hoiualasid ning objekte (Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030, 2005). KOV-de järjest kasvava kaevandamise vastase hoiaku tõttu on ehitusmaavarade, sh lubja- ja dolokivi, kasutuselevõtt aeglustunud (Keskkonnaministeerium, 2010). KOV-de keeldumine uuringu- ja kaevandamislubade andmisest võib põhjustada maavara vajavate piirkondade elu ja arengu pärssimist (Keskkonnaministeerium, 2010).

Käesoleva magistr töö eesmärk on välja selgitada kohalike omavalitsuste (edaspidi KOV) ja elanikkonna peamised lubja- ja dolokivi kaevandamise vastased põhjused. Väljaselgitatud keeldumise põhjustele pakutakse välja nii sotsiaalseid kui ka keskkonnatehnoloogilisi ja -korralduslikke lahendusi KOV-dele, arendajatele ning loa andjale. Töö üritab leida vastuseid järgmistele uurimisküsimustele: millistel põhjustel ollakse uute lubjakivi maardlate avamise vastu; kas põhjused seisnevad kaevandamisega seotud keskkonnaprobleemides või on selle taga sotsiaalsed probleemid; millised on võimalikud lahendused vastuolude lahendamiseks.

Vajadus sellise uurimistöo järele on tõstatatud Ehitusmaavarade kasutamise riiklikus arengukavas 2012-2020. Mainitud arengukava üheks eesmärgiks on ehitusmaavarade kaevandamise vajaduse ning omavalitsuste ja elanikkonna kaevandamisvastase hoiaku

vahelise vastuolu maksimaalne vähendamine. Taotletavaks tulemuseks on avalikkuse teadlikkuse suurenemine kaevandamise tänapäevastest tehnoloogiatest ja kaevandamisest tuleneva keskkonnamõju leevendamise võimalustest (Keskkonnaministeerium, 2012). Konkreetseks ettenähtud tegevuseks oli planeeritud 2013. aastaks koostada uurimistöo ehitusmaavarade kaevandamistegevusega seotud vastuoludest (Keskkonnaministeerium, 2012). Mainitud uurimistööd veel valminud ei ole, mille tõttu üritab käesolev magistr töö anda omapoolse panuse selgitamiseks kaevandamisega seotud vastuolude tagamaasid.

Ehitusmaavaradest on kõige suurema keskkonnamõjuga lubja- ja dolokivi kaevandamine, mille tõttu keskendub käesolev töö karbonaatkivide uuringu- ja kaevandamisloa andmisest keeldumisele. Töötades läbi Keskkonnaameti ja -ministeeriumi avalikud andmebaasid leiti dokumendid, milles KOV-d keelduvad uurimis- või kaevandamisloa andmisest ajavahemikul 2009-2014. Selleks, et uurida keeldumise põhjuste mitmekesisust kategoriseeritakse dokumendid vastavalt keeldumise põhjustele. Lähtudes saadud tulemustest viidi läbi intervjuud nende KOV-de esindajatega, kes on mitmel juhul uuringu- ja/või kaevandamisloa andmisest keeldunud. Vastukaaluks viidi läbi intervjuu kaevandamist soosiva KOV-ga.

Käesolev töö on jagatud neljaks suuremaks osaks: kirjanduse ülevaade, meetodid, tulemused ja arutelu koos lahendusvariantidega. Kirjanduse ülevaates selgitatakse probleemi mitmest vaatenurgast. Esiteks kirjeldatakse riigi, kui loa andja, huvisid ning eesmärgi, millelt liigutakse edasi õigusaktidest tulenevate probleemideni, mille mittetäitmine võib projekti peatada. Järgnevalt eristatakse keskkonnamõjust ja sotsiaalmõjust tulenevaid probleeme, mis võivad samuti projektile eitava vastuse anda. Seda just KOV tasandil. Meetodite osas on pikemalt kirjeldatud analüüsiks kasutatud kvalitatiivseid meetodeid: dokumendi analüüs ning intervjuud. Tulemuste peatükis on esitatud analüüsi tulemused. Arutelus diskuteeritakse saadud tulemuste üle lähtudes töö eesmärgist ja kirjanduses toodud seletustest. Arutelu osas tehakse ka ettepanekuid arendajale, loa andjale ja KOV-le analüüsist saadud tulemuste põhjal. Kokkuvõtte annab ülevaate töö käigust ja põhitulemustest.

1. Kirjanduse ülevaade

1.1. Riigi kui loa andja eesmärgid

Maavarade kaevandamine on avalik huvi. Kaevandamisel järgitakse üksikisiku huvidele üldiste huvide eelistamise põhimõtet, sest tegemist on riikliku, mitte kohaliku küsimusega (Keskkonnaministeerium, 2010). Sealjuures peab Eesti Vabariigi põhiseaduse § 28 lõike 1 kohaselt olema tagatud kodanike põhiõigus tervise kaitsesele. Riik, kui loa andja, lähtub vajadusest tagada kõige ratsionaalsem maavarade kasutamise korraldamine. Ehitusmaavarade osas on riigi huvi käsitletud Ehitusmaavarade riiklikus arengukavas 2011–2020, mis on heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 15.03.2011 korraldusega nr 127. Arengukavas käsitletakse riigi huvi järgmiselt: „Ehitusmaavaradest lähtudes on riigi huvi tagada tarbijate, eelkõige riigi infrastruktuuri ehitusobjektide nõuetekohane ja majanduslikult optimaalne varustamine kvaliteetsete ehitusmaavaradega, luua tingimused kaevandamise ja kasutamise tehnoloogia igakülgseks arenguks, võttes tarvitusele kõik meetmed ehitusmaavarade ratsionaalseks kasutamiseks ning maavara ja keskkonna kaitsmiseks“.

Loa andja, st Keskkonnaministeerium üleriigilise tähtsusega maardlate puhul või Keskkonnaamet kohaliku tähtsusega maardlate puhul, analüüsib kaevandamislubade taotluste menetlemisel riigi huvi lähtudes varustuskindlusest ning taotletava mäeeraldise eeldatavas teeninduspiirkonnas sama maavara kaevandamiseks antud mäeeraldise koosmõju (Keskkonnaministeerium, 2013). Varustuskindlus näitab, kui kauaks jätkub regioonis ehitusmaavara arvestades viie aasta keskmist kaevandamismahtu. Kui analüüsi tulemusel selgub, et varem antud mäeeraldise piires kaevandada antud varu jääk rahuldab taotletava mäeeraldise teeninduspiirkonna vajadused (mäeeraldise ümbrus 50 km raadiuses) taotletava maavara osas enam kui 10 aastaks, siis loetakse, et taotletav tegevus võib olla vastuolus riiklike huvidega (Keskkonnaministeerium, 2013). Varustuskindluse argumenti saab kasutada nii loa andmisel kui ka keeldumisel. Varustuskindluse kõrval tuleb võrdselt arvesse võtta ka keskkonnakaitselist aspekti (Keskkonnaõiguse Keskus, 2014)

Maapõueseaduse § 34 lõike 1 punkti 16 kohaselt keeldutakse kaevandamisloa andmisest, kui kohalik omavalitsus ei ole nõus kaevandamisloa andmisega. Samas annab Maapõue seadus § 20 lõige 3 kaevandamisloa välja anda Vabariigi Valitsuse nõusolekul. See tähendab, et KOV-l ei ole vetoõigust kaevandamislubade andmisel. Maapõue seaduse § 20 lõige 1 punkti 9 järgi

kehtib sama maavara geoloogilise uuringu ja üldgeoloogilise uurimistöö kohta. Riik ehk loa andja lähtub kogu riigi vajadustest.

Kui KOV keeldub uuringu- või kaevandamisloa andmisest, konsulteerib loa andja taotlejaga, et leida KOV-ga kokkulepe. KOVil on võimalik esitada uuringu- ja kaevandamisloale nõudeid, mis kantakse loale kui eritingimused.

1.2. Õigusaktidest tulenevad probleemid

Ehitusmaavarade riiklik arengukava (2010) on esitanud lisaks keskkonna- ja sotsiaalmõjust tulenevatele probleemidele ka õigusaktidest tulenevaid küsitavusi, mis kaevandamisega seotud vastuolusid veelgi suurendavad. Arengukava näeb ette, et vastuolud Maapõueseaduse ja teiste seaduste vahel tuleks likvideerida kiiresti (Keskkonnaministeerium, 2010).

Lisaks kaevandamis- või uuringuloa andmisest keeldumisele, pole iga maakond ja KOV taganud võimalust maardlate kasutusele võtmiseks oma detail- ja üldplaneeringutes (Riigikontroll, 2009). Seega pole võimalik alternatiive kaaludes leida karjäärile sobivamaid asukohti. Praegu lähtutakse karjäärile asukoha valikul kaevandajate huvidest, selle asemel, et KOV, kelle maapõues kvaliteetne kivi paikneb, analüüsiks erinevaid võimalusi sobivaima asukoha leidmiseks (Riigikontroll, 2009).

Viimastel aastatel on hakanud levima kaevandamisvastaste KOV-de seas tendents moodustada kohaliku tähtsusega looduskaitsealasid, millel puuduvad adekvaatsed põhjendused (Keskkonnaministeerium, 2010). Sellise võimaluse annab KOV-dele kehtiv looduskaitseadus (edaspidi LKS), mille § 4 lg 7 kohaselt võib KOV tasandil olla kaitstavaks loodusobjektiks maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskoosulus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal (Keskkonnaõiguse Keskus, 2010). Looduskaitse alla võtmise otsuse tagajärjena võib tekkida olukord, kus maavaravaru tuleb tunnistada passiivseks. Teisalt on Maapõueseaduses nõutud, et KOV tagab ligipääsu maavaravarule. See tähendab, et praktikas saab KOV otsustada kaevandamise üle moodustades maardlale kohaliku kaitseala. Kui kaitseala on moodustatud ei saa uuringu- või kaevandamisloa taotleja teha keskkonnamõju hindamist (edaspidi KMH), et hinnata, millised üldse on kaevandamise keskkonnamõjud. Probleemi on arutatud ka riigikohtu tasandil, kus jõuti otsusele, et kohalik omavalitsus ei ole piisavalt pädev otsustamiseks riikliku tähtsusega maavarade kasutamise üle. Seda peaks otsustama riik. Kohaliku tähtsusega maardlate puhul on olukord keerulisem, sest riigi huvi kaevandamiseks ei ole nii selgelt mõistetav (Eek, 2010).

Pretensioone on esile kutsunud ka KMH protsess (Riigikontroll, 2009). Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus sätestab, et KMH tuleb teha, kui kavandatakse pealmaakaevandamist suuremal kui 25 ha suurusel alal ning KMH vajalikkust

tuleb kaaluda, kui kaevandamist kavandatakse väiksemal alal. Heinma ja Põderi uurimusest (2010) selgub, et Eestis ei ole olnud ühtegi juhtumit, kui projekt on saanud loa ilma KMH-ta ja hiljem on selgunud, et projektil on siiski oluline keskkonnamõju. Kontrastiks sellele, leidis sama uurimistö, et umbes pooled KMH-dest ei mõjutanud otsustusprotsessi mingil määral. Avalikkuse pahameele on pälvinud asjaolu, et maavara kaevandamiseks ette nähtud KMH tellib ja maksab tulevane kaevandamisloa omanik, mille tõttu ei usuta, et KMH protsess on erapooletu. Pole ühtegi juhtumit, kus kaevandamisloa taotlemise protsessis oleks KMH põhjal leitud, et karjääri ei tohiks rajada. Üldsusel on aga ootus, et kaevandamise võimalikkus tuvastatakse kaevandamisloa menetlemisel tehtava keskkonnamõju hindamisega. Praktikas on juurdunud arusaam, et kaevandamisloa KMH protsessis otsitakse vastust küsimusele „kuidas kaevandada?“, mitte küsimusele „kas kaevandada?“. Keskkonnaministeeriumi töötajad on avalikult selgitanud, et kui keskkonnamõju hindamine tehakse, siis kaevandus ka tuleb, sest arendaja ei taha raha kulutada ilmaasjata tehtava KMH peale (Riigikontroll, 2009).

1.3. Keskkonnamõju

Maavarade kaevandamine on tegevus, mis paratamatult mõjutab nii inimesi kui looduskeskkonda. Kaevandamisel on vahetu mõju maastikule, elupaikadele ja veekeskkonnale ning inimeste harjumuspärase keskkonnakvaliteedi muutumine häirib üleüldist heaolu.

Karbonaatkivimite kaevandamine on ehitusmaavaradest kõige suurema keskkonnamõjuga (Keskkonnaministeerium, 2010). Eestis kaevandatakse lubja- ja dolokivi pealmaakaevandustes. Kaevandamise keskkonnamõjud sõltuvad maardla geoloogilisest ehitusest, mäetehnilistest tingimustest ning kasutatavast tehnoloogiast. Lubja- ja dolokivi kaevandamisega kaasneb sageli põhjaveetaseme alanemine, maavõnked, müra ja tolm (Keskkonnaministeerium, 2010).

Põhjaveetaseme alanemine sõltub sellest, kas kaevandatakse põhjaveetasemest peal- või allpool ning kas on vajalik veetaseme alandamine või kaevandatakse vee alt. Veetaseme alandamisega kaasneb põhjavee taseme langus karjääri ümbruses. Languse suurus ja ulatus sõltub karjääri suuruselt ja seda ümbritsevate kivimite läbilaskvusest, sest sellest oleneb karjääri voolava vee kogus. Veerežiimi muutumine mõjutab oluliselt ümbritsevat looduskeskkonda ning ümbruskonna vesivarustust. Põhjaveetaseme alandamine on peamiseks probleemiks, kui maardlal või selle lähialal on kaitstavaid objekte, mille hoidetingimuste hulka kuulub veerežiimi säilitamine. (Reinsalu, 2011)

Väliskeskkonnale suurim mõju seisneb kaevandamisega tekitatud müra, tolmu ja transpordi heitgaaside välisõhku paiskumises. Mõju ulatus piirkonnale oleneb otseselt kasutatavatest seadmetest, nende arvust, tehnilisest seisukorrast ja töö iseloomust. Müra ja tolm võivad alla tuult levida mitme kilomeetri kaugusele. Kaevandamine avaldab suuremat koormust kohalikule taristule, kuna transpordivood karjääri suurenevad. Keskkonnamõju tekitab ka kaevandatud lubjakivi töötlemisel tekkinud jääkide ladustamisel.

Oluliseks kaevandamise keskkonnaprobleemiks on maastiku muutumine. On selge, et pealmaa kaevandamine muudab maastikku, samas on ammendatud alade korrastamine kaevandamise vältimatu osa. Mäetööstuse hea tava näeb ette, et korrastatakse kõik kaevandamise käigus tekitatud olulised keskkonnakahjustused: suletakse kaevandid ja puuraugud, tasandatakse katend (Reinsalu, 2011). Korrastada tuleb kogu mäeeraldise teenindusmaa. Paraku kipub ka tänases Eestis karjääride korrastamine venima, ehkki igal

karjääril on ettenähtud korrastamisprojekt ning korrastamissuund on kokkulepitud juba kaevandamisloa andmisel (MaaPS, Keskkonnaministeerium, 2010). Lisaks sellele ei ole Eestis peaaegu ühtegi head näidet kaevandaja poolt korralikult korrastatud paemurru või -karjääri näol (Penjam, 2011). Korrastamata karjääre kasutatakse jäätmete ebaseaduslike ladestuskohtadena.

1.4. Sotsiaalne mõju

Ehitusmaavarade kaevandamine mõjutab kohalike inimeste heaolu eeskätt kaevandamise ja transpordi läbi. Ehitusmaavarade kaevandamise sotsiaalset mõju käsitletakse kaevandamispaiga keskkonnamõju hinnangus harilikult tööhõive ja inimese tervise kontekstis (AS Maves, 2009). Teisalt on tegurite amplituud palju laiem. Sealhulgas võib väheneda piirkonna elamiskõlblikkus, rekreatiivne ja esteetiline väärtus, ruumiline terviklikkus ning kultuuritraditsioonidega seotud kasutusväärtus (Pol et al, 2006).

Mõjud kohalikule majandusele

Tööhõive osas tähendab ehitusmaavarade kaevandamine nii kaevandamisega ja ehitusmaavara transpordiga seotud lisatöökohti kaevandamispiirkonnas, aga ka töökohti ehitusmaavaradel põhinevate ehitusmaterjalide tootmisharudes (tsement, segud jne). Suuremate kaevanduste puhul võib esineda ka töötajate migratsiooni piirkonda (Esteves, 2008), kuid kuna Eesti lubjakivikarjäärid on väikesed ning kaevandamismahud ei ole nii suured, siis siin seda probleemi ei esine. Teisalt kuna ehitusmaavarade, sh lubjakivi, tootmine on kõrgelt mehhaniseeritud, jääb uues karjääris tööd saada võivate kohalike elanike arv üldreeglina väikeseks (alla paarikümne inimese) (AS Maves, 2009). Mehhaniseeritud tootmine võib vähendada kohalike sidusgruppide toetust kaevandamistegevusele (Esteves, 2008). Kui kohalikud inimesed tajuvad konkreetse arenduse vajadust ja on sellega otseselt seotud kas tööhõive või toodete tarbimise läbi, seda väiksem on oht, et tekib konflikt sidusgruppide ja arendaja vahel (Pol et al, 2006).

Arvestades maavara kaevandamisõiguse tasumäära osalist laekumist kohaliku omavalitsuse eelarvele, loob see kaudselt täiendavaid võimalusi kohalike elanike tööhõivele ning teenuste kättesaadavusele (Esteves, 2008). Esteves on oma 2008. aasta uurimus viidanud Pegg-le (2006), et kehvasti majandatud kaevandus võib piirkonna vaesust isegi suurendada. Seda peamiselt lõhkudes juba olemasolevat ja toimivat sotsiaalmajanduslikku kooslust (Esteves, 2008).

Tervisemõjud

Ehitusmaavarade kaevandamisel avaldavad inimestele suurimat mõju müra, õhu kvaliteet ja kvaliteetse joogivee olemasolu, varale maavõnked. Kaevandamisest põhjustatud füüsiliste mõjutegurite olulisust elanikkonnale hinnatakse väljaspool mäeeraldise piire ja inimeste

elukohtades selle kaudu, kui palju need tegurid ületavad või ei ületa normatiividega ettenähtud suurus. Need faktorid mõjutavad otseselt kohalike inimeste heaolu ja tervist.

Piirkonna üldine maine

Lisaks majanduslikule ja tervise mõjule, mida ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava sotsiaalmõjudena rõhutab, on kaevandustegevusel oluline mõju piirkonna üldisele mainele. Kaevandused ja nende teenindusmaad hõlmavad mitmeid hektareid maid, mis on sageli varasemalt olnud kas rekreatiivse väärtusega alad, metsa- või põllumajandusmaad. Seetõttu väheneb piirkonna ruumiline terviklikkus ning samuti vähendab nende traditsiooniliste majandusharude olulisust piirkonnas ning mõjutab ka piirkonna rekreatiivset ja esteetiliselt väärtust, piirates seeläbi piirkonna üldist arengut (Esteves, 2008; Pol et al, 2006).

1.5. Kohalike kogukondade suhtumine kaevandustesse

Looduskeskkonda sekkumine kaevandamisega on väga tundlik keskkonnateema. Peamiselt kaasnevad kaevanduse arendusega kohalike inimeste tugev opositsioon, harva on inimesed projekti poolt. Konfliktid tekivad, kui arendused piiravad kohalike ligipääsu loodusressurssidele, halvendavad neid ressursse, millest elanikkond sõltub, ja omavad riski tervisele ja elukvaliteedile (Avcı et al, 2010). Lisaks sellele on vahetud konflikti allikad usalduse puudumine arendajasse, ideoloogilised ja demograafilised põhjendused ning kogukondade soov ümbritsevat looduskeskkonda kaitsta. Kaudsed vastuseisu allikad on aga usalduse puudumine arenduse tehnoloogiasse, hooldusesse ja korraldusse (Pol et al, 2006). See tähendab, et kogukondadel on ootus, et kasutatakse parimat tehnoloogiat ning et kaevanduse töökorraldus on läbimõeldud. Kohalikke inimesi liikuma panevaks jõuks on kogukondade soov end kodupaiga ja ümbruskonna keskkonda puudutavates küsimustes kehtestada (Kelder, 2008). Kohalikul kogukonnal on majanduslik risk kaotada investeeringud, mis on tehtud oma eluasemesse ja maa kasutusse, milletõttu on vastupanu negatiivse mõjuga arendusele ootuspärane (Wolsink, et al 2009).

Kaevandamise negatiivsed keskkonna- ja sotsiaalsed mõjud koondavad kohalikke inimesi uute kaevanduste vastu võitlema. Nähtust, kus kohalikud elanikud otsustavad asuda võitlema arendustegevuste vastu, mis võib nende elu ja tervist kahjustada, kutsutakse inglisekeelse lühendiga NIMBY (*Not in My Backyard*) (Hermansson, 2007). Tavaliselt astutakse vastu nendele arendustele, mis on sotsiaalselt vajalikud, kuid millel on negatiivne kaasmõju. Peamiselt põhjustavadki NIMBY efekti arenduse risk tervisele, hirm kaotada normaalne elukvaliteet ning hirm kinnisvara hinna languse pärast (Pol et al, 2006). Lisaks tuleb rõhutada, et mida suurem on piirkonna sümboolne väärtus (ajalooline, kultuuriline vms), seda suurem on vastuseis arendusele. Nimetatud algatusi näeb Eestis paljude uute arenduste puhul, kuid ilmekaimad näited on seotud just uute lubjakivi kaevanduste rajamisega Maardusse ning Tuhalasse (Kelder, 2008).

Eestis on Nõukogude Liidu periood, kui kaevandamistegevuse eesmärgiks oli kaevandatava varu hulga suurendamine ning mitte karjäärade korrastamine, elanike arvamusele kaevandamisest tugeva jälje jätnud (Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava, 2010). Kohalikud inimesed mäletavad hästi lagastavat ja loodust rüvetavat maavara väljamist. Seda võib pidada üheks kaevandamisvastase hoiaku põhiliseks põhjuseks (Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava, 2010).

Teisalt näitab maailma praktika, et kohalikud kogukonnad üldjuhul aktsepteerivad kaevandamist, kui eelpool kirjeldatud negatiivsed mõjud likvideeritakse kohe pärast mõjuteguri ilmnemist ja sotsiaalmajanduslikud tulud aitavad kaasa kohaliku elu arengule (Esteves, 2008). Sellest tulenebki kohalike kogukondade dilemma: uued töökohad ja majanduslik tulu aitavad kaasa kohaliku elu arengule ning see on nende poolt tervitatav, kuid arenduse negatiivsed kaasmõjud sh elukeskkonna rikkumine ja kaasnevad terviseriskid tekitavad inimestes hirmu ja neid ei aktsepteerita (Pol et al, 2006).

1.5.1. KOVi suhtlus kohalike elanikega

KOV-i ülesandeks on kogukonna elu juhtimine, sh vastutab KOV loodusressursside kasutamise ja korraldamise eest (*Siseministeerium*, 2014). Otsused, mis mõjutavad otseselt kohalike elanike heaolu, võivad tekitada kahtlusi KOV-i usaldusväarsuse suhtes (Wolsink et al, 2009). Ühelt poolt, võib KOV ebapopulaarset arendust toetada, sest mõistab, võrreldes kohaliku kogukonnaga, paremini arenduse vajalikkust ja sellest saadavaid tulusid (nt ressursitasu, tulumaks) (Pol et al, 2006). Teisalt võib usaldamatus tekkida suhtlusprobleemide tõttu, sest KOV ning arendaja ei suuda kohalike elanikke piisavalt dialoogi kaasata (Anguelovski, 2011). Lisaks sellele võib KOV poliitilise toetuse kadumise kartuses eelistada pigem lühiajalist kasu töötavaid otsuseid (Robinson et al, 2006).

1.5.2. Arendajate suhtlus kohalike elanikega

Kaevandusettevõtteid saadab kohalikus kogukonnas edu, kui elanikkonna väärtused seatakse ka ettevõtte huviks (Esteves, 2008; Anguelovski, 2011). Paraku on kaevandamisettevõtete hoolimatu suhtumine kohalike elanike kodukohta ja loodusesse üheks probleemiks, mida valitsusevälised keskkonnaalased MTÜ-d esile tõstavad (Adler, 2010). Paljudel juhtudel ei ole kaevandamisettevõtete prioriteet kohaliku kogukonna keskkonna hoidmine, sotsiaalsed struktuurid või majanduslik areng (Anguelovski, 2011). Kodanikuliikumiste kogemusel on arendajate suhtumine kodanikualgatusse aga valdavalt ignoreeriv ja koostööd vältiv (Keskkond ja kodanikualgatus, 2006). Arendajad suhtuvad nii kodanikualgatusse kui kohalikesse elanikesse pigem kui takistavasse nähtusesse kui võrdväärse partnerisse (Kelder, 2008). Selle ilmekaks näiteks on dialoogi vältimine kohalike elanikega ning nendega mitteamestamine projektide kavandamise etapis (Kelder, 2008). Erinevad kodanikualgatused MTÜ-d on ühe probleemina välja toonud arendajate parema positsiooni oma tegevuse

kaitsmisel, kuna neil on paremad ressursid, et end põhjalikult seaduste ja nende tõlgendustega kurssi viia (Eesti Roheline Liikumine, 2006).

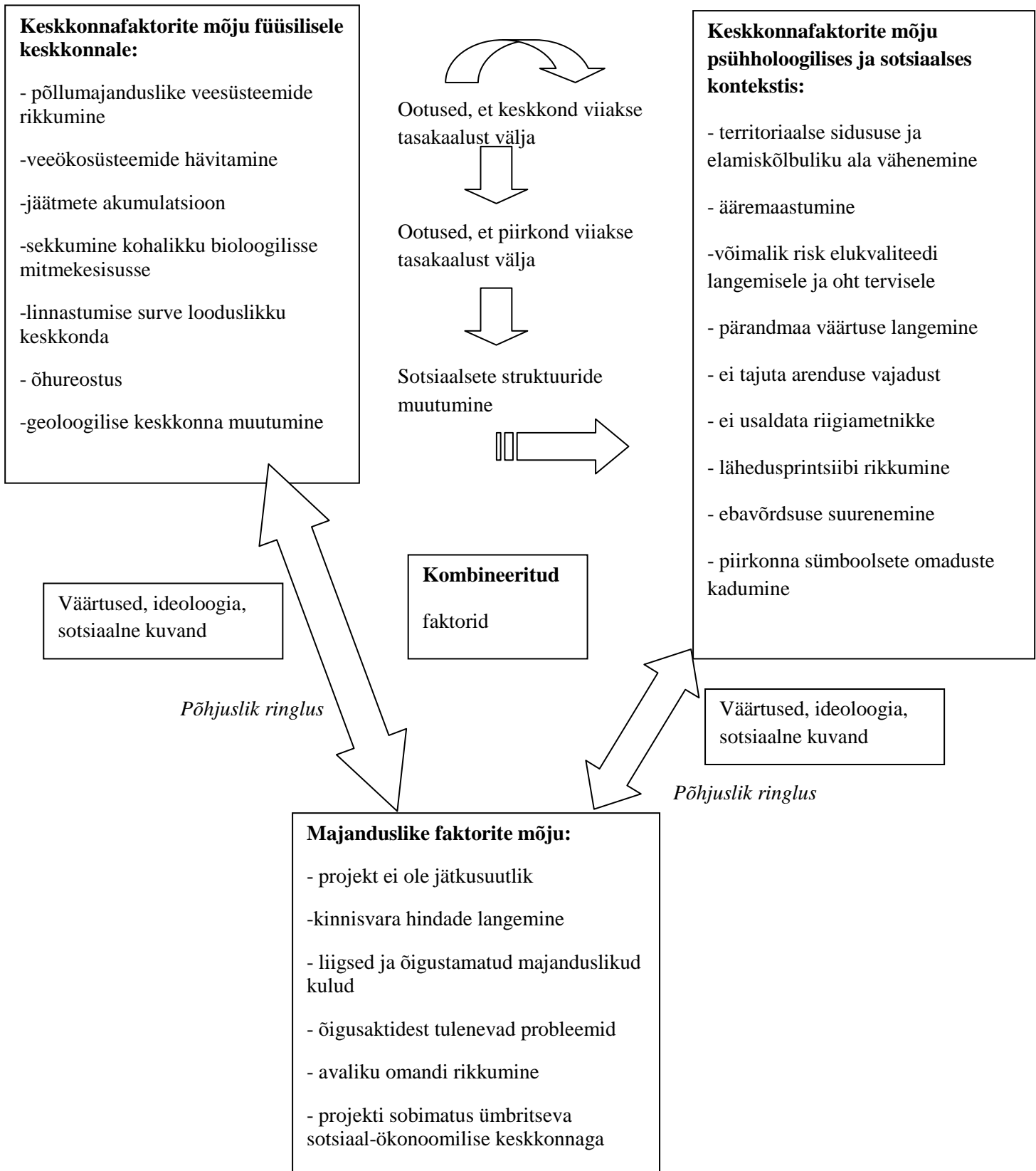
Kohalike elanike usalduse võidavad need ettevõtted, kes toetavad ja suhtlevad kohaliku kogukonnaga (Adler, 2010). Ettevõttel on sotsiaalne vastutus kogukonna ees, mis tähendab seda, et ettevõtte panustab vabatahtlikult, ilma juriidilise nõudeta parimatesse tehnoloogiatesse või pakub kompensatsioone, mis on kogukonnale kasulikud (Esteves, 2008). Samas ei pruugi kohalik kogukond arendajaid täielikult usaldada, kuna mäetöötuse praktikas on nõ kogukonnaprojektid, kus tehakse midagi kogukonna hüvanguks, levinud vaid oma mainekujunduse eesmärgil (Esteves, 2008).

1.6. Kokkuvõtte vastuseisu või keeldumise põhjustest

Eelnev andis ülevaate levinumatest vastuseisu või keeldumise põhjustest. Enamesinevaid keeldumise põhjused ja nende omavahelisi seoseid kirjeldab Joonis 1, mis on kohandatud Pol ja tema kolleegide tööst (2006). Vastuseisu või keeldumise põhjused võib jagada kolmeks: keskkonnafaktorite mõju füüsilisele keskkonnale, psühholoogilisele ja sotsiaalsele keskkonnale ning majanduslik mõju. Konkreetne mõju sõltub arendustest.

Keskkonnafaktorite mõju füüsilisele keskkonnale võib jagada järgmiselt: põllumajanduslike veesüsteemide rikkumine, veeökosüsteemide hävitamine, jäätmete akumulatsioon, sekkumine kohaliku bioloogilisse mitmekesisusse, õhureostus, geoloogilise keskkonna muutumine. Keskkonnafaktorite psühholoogiline ja sotsiaalne mõju hõlmab: territoriaalse sidususe ja elamiskõlbuliku ala vähenemist, ääremaastumist, võimalikku riski elukvaliteedi langemisele ja ohtu tervisele, valede lootuste loomine, pärandmaa väärtuse langemine, ei tajuta arenduse vajadust, ei usaldata riigiametnikke, lähedusprintsipi rikkumine, ebavõrdsuse suurenemine, piirkonna sümbolsete väärtuste kadumine. Majanduslik mõju kätkeb endas vastuseisu jätkusuutmatule projektile, kinnisvara hindade langemist, liigseid ja õigustamatuid majanduslikke kulusid, õigusaktidest tulenevaid probleeme, avaliku omandi rikkumist, projekti sobimatust ümbritseva sotsiaal-majandusliku keskkonnaga.

Joonisest lähtub, et sotsiaalsed, majanduslikud ja keskkonnamõjurid on omavahel tihedalt seotud. Keskkonnafaktorid mõjutavad psühholoogilis-sotsiaalset konteksti peamiselt sellega, et kohalikel on ootus, et keskkond ja piirkond viiakse tasakaalust välja, mille tagajärjel muutuvad sotsiaalsed struktuurid. Majanduslike faktorite mõju on seotud füüsilise keskkonna ja sotsiaalsete ning psühholoogiliste mõjurite väärtuste, ideoloogia ja sotsiaalse kuvandiga.

Joonis 1. Arendustegevusele vastuseisu või keeldumise põhjused Pol et al (2006) järgi.

2. Meetodid

Uurimuses kasutati kahte andmeallikat: dokumendid ja poolstruktureeritud intervjuud. Kaevandamisvastast hoiakut Eestis uuriti KOV vaatenurgast, sest KOV-i otsuseid võib tinglikult pidada peegelduseks kohalike inimeste suhtumisest ja arvamusest arendustegevusse.

2.1. Dokumendianalüüs

Materjalid koguti Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti avalikest dokumendiregistritest (<http://dh2.envir.ee/atp/>, <http://sadr.keskkonnaamet.ee/>). Valimisse sattusid need dokumendid, kus KOV keeldus geoloogilise uuringu ja kaevandamisloa andmisest ning esitas selleks omad põhjendused. Kokku sattus valimisse 26 dokumenti. Vaadeldi perioodi 2009-2013, sest viimased viis aastat kajastavad kõige paremini praegust situatsiooni (majanduse taastumine buumist ja sellele järgnenud majanduslangusest). Kontrollimaks, kas valimis on kõik vaadeldaval perioodil karbonaatkivimite geoloogilise uuringu ning kaevandamislubade menetlusse võetud taotlused, töötati läbi menetlusse võtmise teated Registrate ja Infosüsteemide Keskuse veebilehelt (www.ametlikudteadaanded.ee).

Kogutud informatsioon süstematiseeriti tabelitesse, milles eristati keeldumise põhjused kolmes suuremas kategoorias: keskkonnamõju, sotsiaalne mõju ja majanduslik mõju (Lisa 1, 2). Need kolm kategooriat on omakorda jaotatud alamkategooriateks lähtudes teoreetilisest materjalist, mis on esitatud peatükis 2. Kategoriseerimise eesmärk oli keeldumise põhjenduste kaardistamine ning üldistamine, mis võimaldaks leida suuremaid probleeme, mida KOV-d karbonaatkivimi pealmaakaevandamises näevad. Probleemsete mõjude süstematiseerimine annab võimaluse leidmaks korduvaid mustreid KOV keeldumise põhjendustes ning lähtuvalt sellest võimalike lahenduste leidmise.

2.2. Poolstruktureeritud intervjuud

Dokumendianalüüsi tulemuste trianguleerimiseks viidi läbi ka poolstruktureeritud intervjuud kolme KOV-i esindajaga. Intervjuude eesmärk oli vastuolude parem mõistmine st dokumendianalüüsist saadud tulemuste tagamaade välja selgitamine, mõjutegurite olulisuse hindamine, vastuolude tekkimise algpõhjuste ja lahenduste leidmine. Dokumendianalüüsi tulemused andsid sisendi intervjuude läbiviimiseks KOV esindajatega, kes on keeldunud geoloogilisest uuringust ja/või kaevandamisloa andmisest uuritava perioodil. Vastukaaluks

intervjueeriti ühte KOV-i, kes on uuringuloa ja/või kaevandamisloa andmisega nõustunud. Valim uuritava perioodil geoloogilisest uuringust ja/või kaevandamisloa andmisest keeldunud KOVidest tehti juhuslikult. Intervjueeritavateks olid valla keskkonnaametnikud või selle puudumisel vallavanem. Intervjuud viidi läbi KOV ruumides. Intervjuud helisalvestati ja transkribeeriti vahetult peale intervjuud, et neid analüüsida lähtuvalt uurimisküsimustest.

Küsimused olid kõigil kolmel intervjuul samad ning need struktureeriti vastavalt teoreetilisele materjalile ja dokumendianalüüsile viieks suuremaks osaks (Lisa 3). Sissejuhatuses uuriti KOV-i üldist suhtumist karbonaatkivimite pealmaa kaevandamisse ning prooviti leida positiivseid aspekte selles tegevuses. Järgnevalt uuriti lähemalt nii KOV-i juhtkonna kui ka kohalike elanike suhtumist geoloogilisse uuringusse ja kaevandamisse. Seejärel paluti KOV esindajal anda hinnang konkreetsele mõjule. Lähtuvalt dokumendianalüüsis kasutatud vastuseisu mõjuteguritest, paluti intervjueeritaval hinnata mõju olulisust nende vallas viie palli süsteemis (1- väga positiivne, 2- pigem positiivne, 3- mõju pole, 4- pigem negatiivne mõju, 5- väga negatiivne mõju). Edasi paluti valla esindajal arutleda, miks vastuolud algselt on tekkinud ning kuidas on selle taga kommunikatsiooni puudulikkus. Viimasena sooviti leida vastust küsimusele, milliste meetoditega oleks võimalik vastuolusid leevendada.

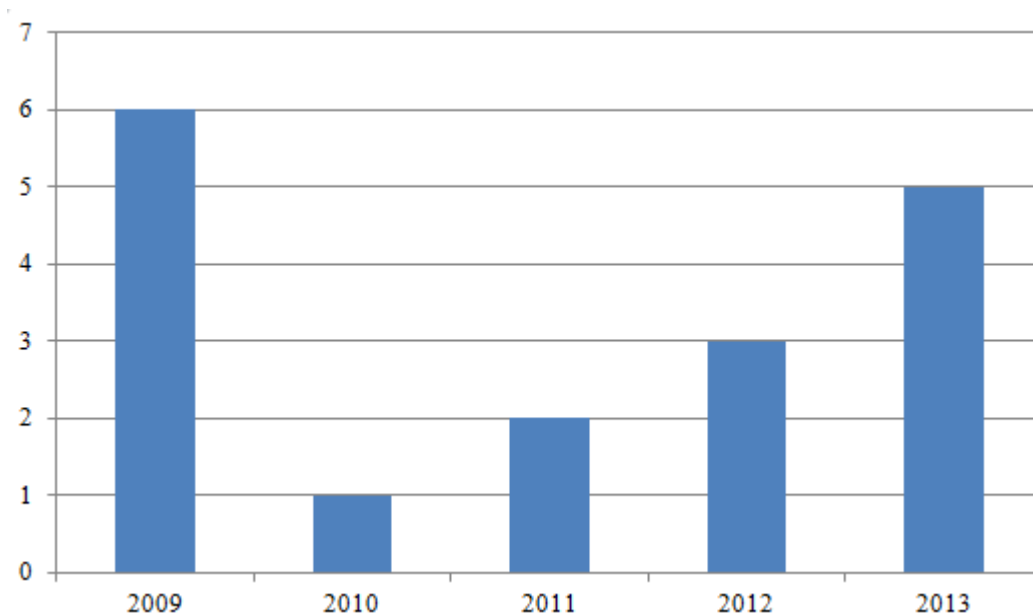
3. Tulemused

3.1. Dokumendianalüüs

3.1.1. Geoloogilisest uuringust keeldumise põhjused

Kokku sattus valimisse 17 dokumenti, milles KOV keeldus geoloogilise uuringuloa andmisest. Lisas 1 (tabelid 1, 2, 3) on esitatud keeldumise põhjused juhtumite kaupa.

Uuritud perioodil keelduti kõige enam geoloogilisest uuringust 2009. aastal (6 juhtumit). 2010. aastal vähenes keeldumiste arv vaid ühe juhtumini ning pärast seda on juhtumite arv taas kasvanud vastavalt 2011. aastal kaks, 2012. aastal kolm ning 2013. viis juhtumit.

Joonis 2. Juhtumite arv uuritava perioodil.

Uuritud keeldumise otsustest kuus puudutasid otseselt Tallinna ümbrust (Saue, Jõelähtme, Kuusalu vald). Üksteist uuringuruumi paiknevad hajusalt üle terve lubjakivi leviku ala.

Valimisse sattunud dokumentide seas on KOV-d keeldumist põhjendanud nii sotsiaal-, majandus- kui ka keskkonnamõjust tulenevatest teguritest (lisa 1). Enamikel juhtudel on ühes dokumendis esitatud rohkem kui üks põhjendus.

Kõikides analüüsitud dokumentides on esitatud sotsiaalmõjust tulenevad põhjendused keeldumiseks (tabel 1). Sotsiaalmõjust tulenev ruumilise terviklikkuse vähenemine on kõige

enam esitatud keeldumise põhjendus (13 korral). Selle all on mõeldud kooskõla valla ja/või maakonna üld- ja teemaplaneeringutega. Üheksal juhtumil on välja toodud piirkonna ja maastiku rekreatiivse/esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemist. Kaheksal korral on keeldumise põhjusena esitatud piirkonna elamiskõlblikkuse vähenemist ning seitsmel kaevandusobjekti läheduse probleemi. Viiel korral on keeldutud, sest esineb oht kultuurimälestistele või -pärandile või muu sümboolse väärtusega objektile ja neljal korral kuna ei tajuta kaevanduse vajadust. Kõige vähem keelduti põhjendusega, et uuring mõjutab inimeste tervist – vaid kolmel korral sh kahel korral märgiti müra ja tolmu mõju tervisele ja ühel korral ohtu joogiveele. Lõhnu kui üht võimalikku mõju tervisele ei ole keeldumise põhjusena esitatud.

Kõikides valimisse sattunud dokumentidest oli kümnel esitatud majanduslikust mõjust tulenev keeldumise põhjus (tabel 2). Seitsmes dokumendis ei olnud majanduslikku mõju keeldumise põhjusena välja toodud. Neljal korral on esitatud põhjenduseks õigusaktidest tulenevaid probleeme (sh 2009. aastal ei olnud veel valminud ehitusmaavarade arengukava, LKS tulenev KOV võimalus moodustada kohaliku tähtsusega hoiuala, KOV õigus loa andmisest keelduda) ning samuti negatiivset mõju teistele majandussektoritele, millest toodi välja nii metsa- ning põllumajandust. Kolmel korral esitati keeldumise põhjusena nii kartust kaevandussõltuvuse ees kui ka negatiivset mõju infrastruktuurile. Kahel korral mainiti kinnisvara hindade alanemist. Mitte ühelgi korral ei mainitud atraktiivsuse vähenemist teiste investorite suhtes ja väljakujunenud sotsiaalmajandusliku koosluse lõhkumist.

Valimisse sattunud dokumentides oli üheteistkümmel korral esitatud ühe keeldumise põhjusena keskkonnamõjust tulenevaid probleeme (tabel 3). Kuuel juhtumil ei olnud keskkonnamõju keeldumise põhjusena välja toodud. Seitsmel korral oli keeldumise põhjuseks plaanitava uuringuala läheduses paiknevad keskkonnakaitselised objektid ning kuuel korral kardeti bioloogilise mitmekesisuse vähenemist. Viiel korral esitati põhjenduseks kasutatava tehnoloogia mittesobivust keskkonnakaitseliste eesmärkidega. Kolmel korral oli keeldumise põhjuseks mõju põhjaveele ning ka tolm ja müra. Maavõnkeid ei mainitud kordagi.

Kokkuvõttes olid domineerivad keeldumise põhjused eelkõige sotsiaalmõjust tulenevad: piirkonna ruumilise terviklikkuse vähenemine, maastiku rekreatiivse ning esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemine, piirkonna elamiskõlblikkuse vähenemine ja kaevandamisobjekti läheduse probleem. Sellele järgnesid keskkonnamõjust tulenevad keeldumise põhjused: oht läheduses paiknevatele keskkonnakaitselistele objektidele,

bioloogilise mitmekesisuse vähenemine, kasutatava tehnoloogia vastuolu KOV-i keskkonnakaitseliste eesmärkidega. Kõige vähem oli esitatud majanduslikust mõjust tulenevaid keeldumise põhjuseid. Neist kõige enam keelduti õigusaktidest tulenevate probleemide pärast või mõju tõttu teistele majandussektoritele.

Tabel 1. Sotsiaalmõjust tulenevad geoloogilisest uuringust keeldumise põhjused perioodil 2009-2013.

	Sotsiaalmõju								
	Mõju inimeste tervisele			Piirkonna elamis- kõlbulikkuse vähenemine	Piirkonna ja maastiku rekreatiivse/ esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemine	Piirkonna ruumilise terviklikkuse vähenemine	Oht kultuurimälest istele või – pärandile/muu sümboolse väärtusega objektile	Kaevandus- objekti läheduse probleem	Ei tajuta kaevanduse vajadust
	Müra ja tolm	Joogi- vesi	Lõhnad						
Esitatud keeldumise põhjenduste arv	2	1	0	8	9	13	5	7	4

Tabel 2. Majanduslikust mõjust tulenevad geoloogilisest uuringust keeldumise põhjused perioodil 2009-2013.

	Majanduslik mõju								Mõju infra- struktuurile	Väljakujunenud sotsiaalmajandusliku koosluse lõhkumine		
	Õigusaktidest tulenevad probleemid			Kinnisvara hindade alanemine	Negatiivne mõju teistele majandussektoritele			Atraktiivsuse vähenemine investorite silms			Kartus kaevandus- sõltuvuse ees	
Esitatud keeldumise põhjenduste arv	Maa PS	LKS	KMH		Turism	Rekreatsi oon	Põllu- majandus	Muu				
		4		2			4		0	3	3	0

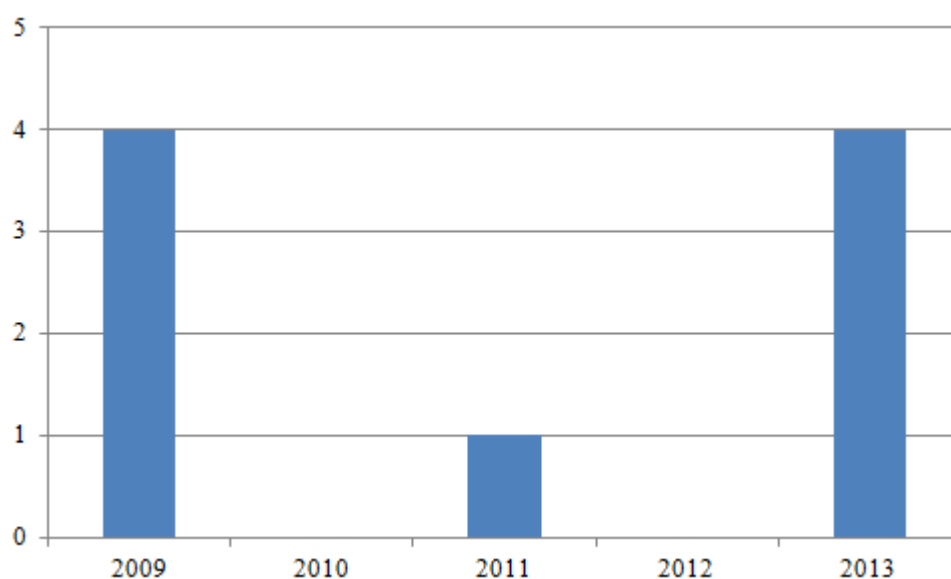
Tabel 3. Keskkonnamõjust tulenevad geoloogilisest uuringust keeldumise põhjused perioodil 2009-2013.

	Keskkonnamõju						
	Mõju põhjaveele	Müra ja tolm	Maavõnked	Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine	Hirm karjääri korrastamata jätmisele	Oht läheduses paiknevatele keskkonnakaitselistele objektidele	Kasutatav tehnoloogia on vastuolus KOV-i keskkonnakaitseliste eesmärkidega
Esitatud keeldumise põhjenduste arv	3	3	0	6	0	7	5

3.1.2. Kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused

Kokku sattus valimisse 9 dokumenti, milles KOV keeldus kaevandamisloa andmisest. Lisas 2 (tabelid 1, 2, 3) on esitatud keeldumise põhjused juhtumite kaupa.

Uuritud perioodil keelduti kõige enam geoloogilisest uuringust 2009. ning 2013. aastal (kummalgi 4 juhtumit). 2010. ja 2012. aastal ei olnud ühtegi juhtumit ning 2011. aastal oli üks kaevandamisloa andmisest keeldumise juhtum.

Joonis 3. Juhtumite arv uuritava perioodil.

Uuritud keeldumise otsustest kuus puudutasid otseselt Tallinna ümbrust (Harku, Jõelähtme, vald). Sh keeldus Jõelähtme vald viiel korral. Neli kaevandamisloa andmisest keeldumise otsust puudutasid muid piirkondi Eestis.

Valimisse sattunud dokumentides on KOV-d keeldunud põhjendades oma otsust nii sotsiaal-, majandus- kui ka keskkonnamõjust tulenevatest teguritest (Lisa 2). Ühes dokumendis võis olla esitatud rohkem kui üks põhjendus.

Üheksast dokumendist seitsmes oli esitatud sotsiaalmõjust tulenevad põhjendused keeldumiseks (tabel 4). Kahes dokumendis ei olnud sotsiaalmõjust tulenevat põhjendust välja toodud. Sotsiaalmõjust tulenev ruumilise terviklikkuse vähenemine on kõige enam, viiel korral esitatud keeldumise põhjendus. See tähendab, et kaevanduse rajamine ei ole olnud kooskõlas valla ja/või maakonna üld- ja teemaplaneeringutega. Kolmel korral on keeldumise põhjusena esitatud piirkonna elamiskõlblikkuse vähenemist ning kaevandusobjekti läheduse

probleemi. Kahel korral oli keeldutud piirkonna ja maastiku rekreatiivse/esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemise võimaluse ja tervisemõjude tõttu. Tervisemõjudest mõlemal korral mainiti müra ja tolmu probleemi; joogivett ja lõhnu keeldumise põhjusena välja ei toodud. Kahel korral ei nähtud kaevanduse vajadust. Ühel korral keelduti ohu pärast kultuuripärandile või muu sümboolse väärtusega objektile.

Kõikides valimisse sattunud dokumentidest oli kaheksal esitatud majanduslikust mõjust tulenev keeldumise põhjus (tabel 5). Ühes dokumendis ei olnud majanduslikku mõju keeldumise põhjusena välja toodud. Kuuel korral on keeldutud õigusaktidest tulenevate probleemide tõttu. Nende hulgas mainiti KMH puudumist või olulisi vastuolusid selles, haldusmenetlusest tulenevaid probleeme, ehitusmaavarade arengukava puudumist, vastuolusid säästva arengu seadusega või LKS-t tulenev KOV võimalus moodustada kohaliku tähtsusega hoiuala. Mõju infrastruktuurile, väljakujunenud sotsiaalmajandusliku koosluse lõhkumise ning kaevandusettevõtte usaldusväärse puudumine oli keeldumise põhjusena esitatud kahel korral. Vaid ühel korral mainiti keeldumise põhjusena kinnisvara hindade alanemist, negatiivset mõju teistele majandussektoritele, atraktiivsuse vähenemist investorite suhtes ja kartust kaevandussõltuvuse ees.

Valimisse sattunud dokumentides oli seitsmel korral esitatud ühe keeldumise põhjusena keskkonnamõjust tulenevaid probleeme (tabel 6). Kõige enam ehk neljal korral esitati põhjenduseks kasutatava tehnoloogia mittesobivust keskkonkakaitsete eesmärkidega. Kolmel korral oli üheks keeldumise põhjuseks mõju põhjaveele, tolm ja müra ning keskkonkakaitse objekti lähedus. Ühel korral oli keeldutud maavõngete ja hirm karjääri korrastamata jätmise pärast. Mitte kordagi ei olnud mainitud bioloogilise mitmekesisuse vähenemist.

Kõige domineerivad põhjused kaevandamisloast keeldumiseks olid: õigusaktidest tulenevad probleemid, piirkonna ruumilise terviklikkuse vähenemine, kasutatava tehnoloogia vastuolu KOV-i keskkonkakaitsete eesmärkidega.

Tabel 6. Sotsiaalmõjust tulenevad kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused perioodil 2009-2013.

	Sotsiaalmõju								
	Mõju inimeste tervisele			Piirkonna elamis- kõlbulikkuse vähenemine	Piirkonna ja maastiku rekreatiivse/ esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemine	Piirkonna ruumilise terviklikkuse vähenemine	Oht kultuurimälest istele või – pärandile/muu sümboolse väärtusega objektile	Kaevandus- objekti läheduse probleem	Ei tajuta kaevanduse vajadust
	Müra ja tolm	Joogi- vesi	Lõhnad						
Esitatud keeldumise põhjenduste arv	2	0	0	3	2	5	1	3	2

Tabel 7. Majanduslikust mõjust tulenevad kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused perioodil 2009-2013.

	Majanduslik mõju							Mõju infra- struktuurile	Väljakujunenud sotsiaalmajandusliku koosluse lõhkumine		
	Õigusaktidest tulenevad probleemid			Kinnisvara hindade alanemine	Negatiivne mõju teistele majandussektoritele					Atraktiivsuse vähenemine investorite silms	Kartus kaevandus- sõltuvuse ees
	M	LKS	KMH	Turism	Rekreatsi oon	Põllu- majandus	Muu				
Esitatud keeldumise põhjenduste arv			6			1		1	1	2	2

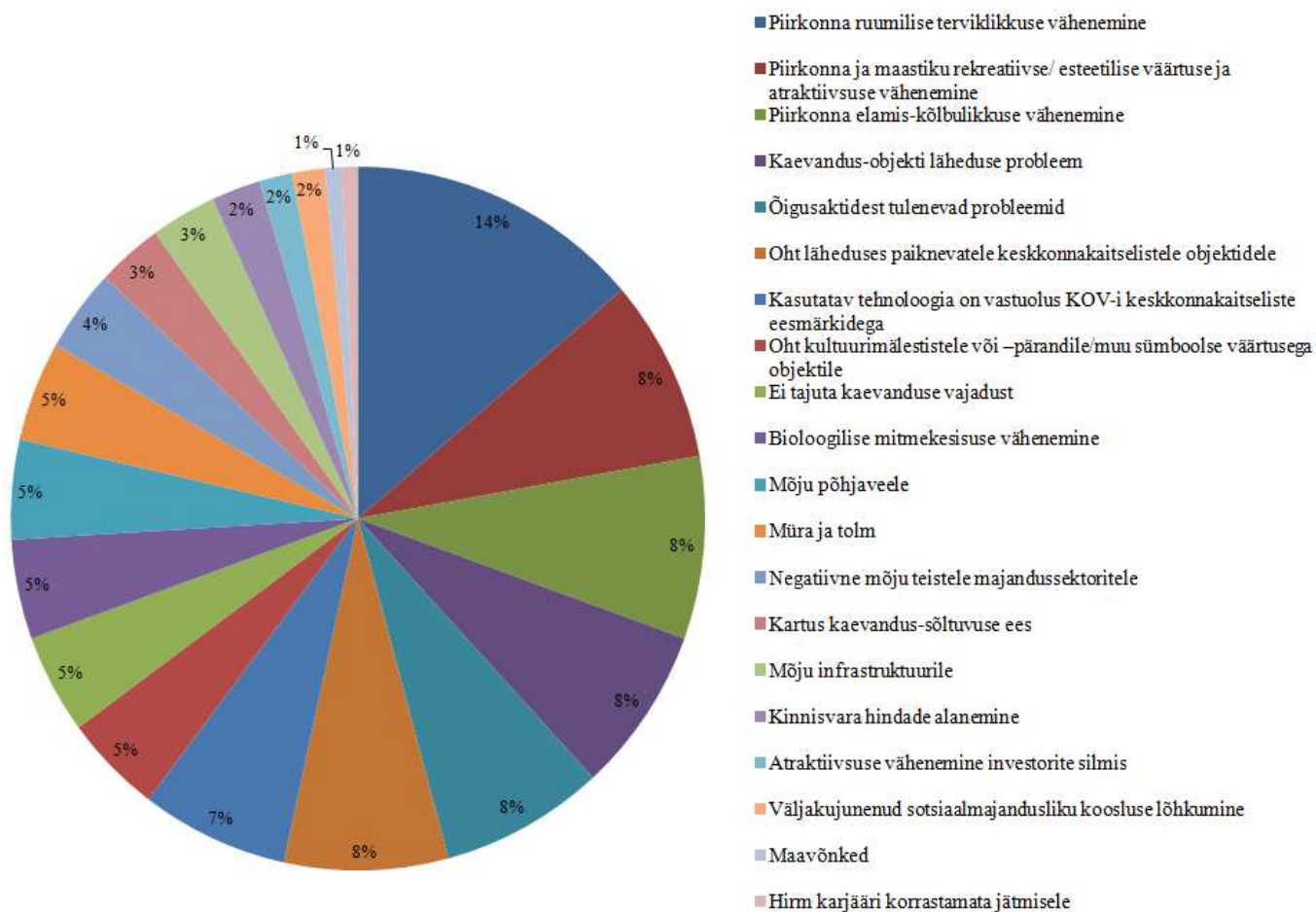
Tabel 8. Keskkonnamõjust tulenevad kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused perioodil 2009-2013.

	Keskkonnamõju						
	Mõju põhjaveele	Müra ja tolm	Maavõnked	Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine	Hirm karjääri korrastamata jätmisele	Oht läheduses paiknevatele keskkonnakaitselistele objektidele	Kasutatav tehnoloogia on vastuolus KOV-i keskkonnakaitseliste eesmärkidega
Esitatud keeldumise põhjenduste arv	3	3	1	0	1	3	4

Geoloogilise uuringu eesmärgiks on enamikel juhtudel tarbevaru uurimine lubja- või dolokivi kaevandamiseks ning taotleja huvi geoloogilise uuringu tegemiseks on hilisem kaevandamisloa saamine uuritud varu väljamiseks. Selle tõttu käsitlevad kohalikud omavalitsused geoloogiliste uuringute tegemist terviklikus koosluses kaevandamistegevusega. Keeldumise põhjusi võib seega käesolevas uuringus vaadelda koos. Kokku olid KOV-d keeldunud 26-st taotlusest. Kõikidest uuritud juhtumitest 69% olid uuringuloast keeldumine ning 31% kaevandamisloa välja andmisest keeldumine. Kokku oli esitatud 131 keeldumise põhjust. Peaaegu pooled (47%) olid sotsiaalmõjust tulenevad põhjendused. 30% kõikidest keeldumise põhjustest olid keskkonnamõjust tulenevad ning kõige vähem ehk 23% oli esitatud majanduslikust mõjust tulenevaid keeldumise põhjendusi (joonis 2). Kõige enam esitati põhjusena piirkonna ruumilise terviklikkuse vähenemist. Sellele järgnesid piirkonna ja maastiku rekreatiivse ning esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemine, piirkonna elamis-kõlbulikkuse vähenemine, kaevandus-objekti läheduse probleem, õigusaktidest tulenevad probleemid ning oht läheduses paiknevatele keskkonnakaitselistele objektidele (joonis 3).

Joonis 4. Keeldumise põhjuste protsentuaalne jaotus.

Joonis 3. Levinuimad geoloogilisest uuringust või kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused perioodil 2009-2013.

3.2. Intervjuu tulemused

Intervjuude valimisse sattusid Jõelähtme ja Tamsalu vald, kes on perioodil 2009-2013 uuringu- ja/või kaevandamisloa andmisest keeldunud. Vastukaaluks viidi läbi intervjuu Rakke vallaga, kes on uuritava perioodil nõustunud uuringuloa andmisega. Intervjuud viidi läbi perioodil 08.05.2014-12.05.2014. Intervjuu küsimused olid jagatud viieks suuremaks osaks: sissejuhatus, suhtumise kirjeldus, hinnang mõjudele, valla elanike suhtumise tagamaad, lahendused vastuseisu ületamiseks.

Intervjuu sissejuhatus: kaevanduse olulisus üldiselt

Kõikides valdades on karbonaatkivimi, antud juhtudel lubjakivi, kaevandamine mainimisväärt majandusharu. Tamsalu ja Rakke vallas on lubjakivi kaevandamine ja töötlemine olnud juba ajalooliselt olulisel kohal. Hetkel on see tööstusharu oluline uuritud KOV-dest Rakke ja Jõelähtme vallas.

Küsimusele, mida positiivset lubjakivi kaevandused vallale on toonud, rõhutas Rakke vald töökohtade loomist ning Jõelähtme vald võimalust karjäärast valla tarbeks lubjakivi killustiku saamist.

„See annab paljudele inimestele tööd ja leiba lauale,“ selgitas Rakke valla esindaja.

„Oleme väljatava materjali tarbijad,“ tõi välja Jõelähtme valla esindaja.

Tamsalu vald midagi positiivset ei näe:

„Ressursitasu on väike, tulumaksuna saadud tulu on väga väike, positiivne tulu on väga väike.“

Tamsalu ja Jõelähtme vallas saavad lubjakivi kaevandustes tööd vaid kolm inimest. Rakke valla lubjatehases saab tööd 60 inimest.

Mitte ühegi valla planeeringutes ei ole uusi mäetööstusmaid ette nähtud. Seda suhtumist peegeldab ilmekalt Tamsalu valla esindaja ütlus:

„Lähtuvalt säästvast arengust üritab vald piirata uute mäetööstusmaade tekkimist.“

Rakke vald peab võimalikuks, et uues valla planeeringus on uued mäetööstusmaad.

Suhtumise kirjeldus

KOV-de hoiakute paremaks mõistmiseks küsiti, milline on valla juhtkonna suhtumine geoloogiliste uuringu- ja kaevandamislubade andmisesse. Negatiivse suhtumisega on Tamsalu ja Jõelähtme vald.

”Vald keeldus geoloogilise uuringu loa andmisest ning vallavolikogu otsuse toetuseks koguti 200 allkirja. Allkirju koguti kaevandamise vastu,” näitlikustas Tamsalu valla esindaja valla elanike ja volikogu suhtumist geoloogilisse uuringusse. See näitab ilmekalt seda, et vald ja kohalikud elanikud käsitlevad geoloogilist uuringut kui kaevandamist.

„Negatiivne suhtumine tuleneb kohalike elanike, eelkõige Ruu küla, tugevast vastuseisust, mis on põhjendatud,“ vastas Jõelähtme keskkonnaspetsialist, rõhutades, et vald esindab kohalike elanike, antud juhul Ruu küla, seisukohti.

Jõelähtme vald mainis, et valla ametnikud niivõrd ei esindagi kohalike arvamusi, kuid volikogu on elanike valitud ning see esindab otseselt kohalike inimeste seisukohti.

Rakke vald ja selle elanikud suhtuvad geoloogiliste uuringu- ja kaevandamislubade andmisesse positiivselt:

„Kohalikud elanikud mõistavad, et lubjatööstus annab leiva lauale ja nad ei näe mõtet selle vastu võidelda.“

Kõik vallad leidsid, et valla volikogu esindab kohalike elanike arvamusi.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et KOV-d on negatiivse suhtumisega nii geoloogilistesse uuringutesse kui ka kaevandamisse. Rakke vald, kes oli uuritava perioodil nõustunud geoloogilise uuringuga, oli positiivselt meelestatud, sest lubjatööstus on vallas suur tööandja. Valdade esindajad rõhutasid, et volikogu esindab kohalike elanike arvamust ja suhtumist. Samas mainis ühe valla esindaja, et ametkond ei pruugi volikogu ja elanikkonna arvamusega nõustuda.

Hinnang mõjudele

Intervjueeritavatel paluti kirjeldada, milline on nende valla arvamus, mis on lubjakivi kaevanduste kõige olulisem negatiivne mõju. Kõik vallad tõid välja keskkonnamõjusid: põhjavee taseme muutumine ja -kvaliteedi langemine, müra ja tolm ning maavõnked. Peamiselt rõhutati aga mõju põhjaveele.

”Esiteks kindlasti on olnud ja jääkmõju on ka tänaseni põhjavee taseme langus ja kvaliteedi rikkumine,” selgitas Jõelähtme valla esindaja.

”Põhjavee rikkumine on meie vallas kõige suurem hirm,” vastas Tamsalu valla esindaja.

”Lõhkamised ja paugud ulatusid Rakke alevikuni välja, mis oli väga negatiivne,” vastas Rakke valla esindaja, meenutades perioodi, kui Rakke aleviku läheduses oli töötav karjäär. Praegu selles karjääris ei kaevandata.

Intervjueeritavatel paluti hinnata kuivõrd on vallavalitsus kaalunud järgnevaid mõjusid ettevõtluskeskkonnale, looduskeskkonnale ja sotsiaalsfäärile. Mõju hinnati 5-palli skaalal: 1- väga positiivne, 2- pigem positiivne, 3- mõju pole, 4- pigem negatiivne mõju, 5- väga negatiivne mõju. Tulemused on esitatud tabelis 9.

Tabel 7. Valdade hinnangud konkreetsele mõjule.

Mõju	Tamsalu vald	Jõelähtme vald	Rakke vald
Sotsiaalmõju			
Mõju inimeste tervisele	2	4	3
Piirkonna elamiskõlbulikkus	4	5	3
Piirkonna ja maastiku rekreatiivse/esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse muutus	4	5	4
Piirkonna ruumilise terviklikkuse muutus	5	2	2
Mõju kultuurimälestistele või -pärandile/muu sümbolse väärtusega objektile	3	4	2
Kaevandusobjekti läheduse küsimus	4	5	2
Kaevanduse vajalikkus	5	4	1
Majanduslik mõju			
Kinnisvara hindade alanemine	4	5	3

Mõju teistele majandussektoritele	5	5	2
Atraktiivsus investorite silmis	1	4	3
Kaevandussõltuvuse küsimus	4	3	3
Mõju infrastruktuurile	5	2	5
Mõju väljakujunenud sotsiaal-majanduslikule kooslusele	2	3	1
Kaevandusettevõtte usaldusväärsus	3	2	2
Keskkonnamõju			
Mõju põhjaveele	5	5	4
Müra ja tolmu	5	5	4
Maavõnked	3	4	2
Mõju bioloogilisele mitmekesisusele	5	4	3
Karjääri korrastatus	1	5	2
Oluliste keskkonnakaitseliste objektide lähedus	3	4	3
Kasutatava tehnoloogia on sobivus KOV-i keskkonnakaitseliste eesmärkidega	3	4	2

Tabelit kokkuvõttes võib öelda, et vallad hindasid mõjusid oma vallas esinenud juhtumite põhjal, kas konkreetsetest lubadest keeldumisel kaaluti võimalikke mõjusid või mitte. Näiteks kui planeeritud uuringuruumide/karjääri teenindusmaa läheduses ei olnud kultuurimälestisi, siis vallad mõju neile ei prognoosinud ega kaalunud. Võrreldes kolme valla suhtumisi konkreetsetesse mõjudesse, siis tabelist ilmneb väga hästi, millised vallad on negatiivse suhtumisega ning milline on positiivselt meelestatud. Jõelähtme valla esindaja on kõige enam

hinnanud erinevaid tegureid pigem negatiivse või väga negatiivse mõjuna. Samuti Tamsalu valla esindaja hindas mõjusid pigem negatiivselt kui positiivselt. Rakke valla esindaja hindas küll negatiivsena keskkonnamõjusid, kuid sotsiaalseid ja majanduslikke mõjusid hindas ta pigem neutraalselt või positiivselt. Tuleb rõhutada, et kõik vallad on keskkonnamõjusid väga negatiivseks pidanud.

Vallaelanike suhtumise tagamaad

Mõistmaks suhtumise tagamaid, paluti intervjueeritaval analüüsida, millest on kohalike vastuseis algset tingitud. Nii Jõelähtme kui ka Rakke vald leidsid, et selle taga on varasemad negatiivsed kogemused. Rõhutati, et kaevandusettevõtte on andnud lubadusi, millest hiljem kinni ei peetud.

”Probleem on hoiakutes. Kui kaevandusettevõtte on KOV-i või elanikke petnud, jätnud midagi, mis on lubatud, tegemata,” selgitas Rakke valla esindaja võimalikke suhtumise tagamaid.

”Kui sa oled koera käest kunagi tõsiselt pureda saanud, siis sul on elu lõpuni hirm koerte vastu,” näitlikustas suhtumise põhjuseid Jõelähtme valla esindaja.

Rakke vald nimetas ühe probleemina KOV-le laekuvat keskkonnatasu, mille protsenti riik aasta-aastalt vähendab:

”Kui KOV lubab kaevanduse teha inimestele ja elamutele lähedale, siis seal on ilmselgelt transpordivoogude suurenemine, kolin, tolmu ja kui sa ei saa omavalitsuse eelarvesse kaevandamistasude näol märkimisväärset summat, siis pigem ma ei tahagi seda kaevandust.”

Tamsalu vald mainis suhtumise tagamaana riski põhjaveele ja põllumajandusmaade rikkumist ning negatiivset mõju loomakasvatusele:

”Tervel valla alal on põhjavesi kaitsmata.”

Ühe probleemina paluti intervjueeritaval mõtiskleda usaldamatuse probleemide üle ning kõik esindajad leidsid, et esineb usaldamatus nii kaevandaja, KOV-i kui ka KMH eksperdi suhtes.

Jõelähtme valla esindaja põhjendas usaldamatust osapooltesse järgmiselt: *”Usaldamatus ettevõtja suhtes on kindlasti, sest nad arvavad, et nad on parimad. Vallaametnike suhtes võib ka samuti esineda usaldamatus, sest on kartus, et valla-ametnikud on ”kinni makstud”. KMH eksperdi suhtes kindlasti, sest ”kelle leiba sa sööd, selle laulu sa laulad”.*”

Tamsalu valla esindaja tõi usaldamatuse probleemi välja lähtudes kohalike elanike suhtumisest:

”Inimestel on selline suhtumine, et kõik on lollimad kui mina.”

”Protestitakse ilma argumentideta.”

Lisaks paluti juurelda, kuivõrd võib suhtumise taga olla kommunikatsiooni puudlikkus. Tamsalu vald arvas, et selles probleem ei esine, sest olulise keskkonnamõjuga projektil on avalikud arutelud, millest kohalikud elanikud saavad osa võtta. Pigem puudub inimestel huvi nendest osa võtta:

„Tänapäeval ei saa see olla võimalik, sest toimuvad avalikud arutelud.“

Nii Rakke kui ka Jõelähtme vald leidsid, et kommunikatsiooni puudulikkus on suur probleem.

Rakke vald arvas, et see võib olla nii omavalitsuse kui ka kaevandaja poolne tegemata töö: *„Kommunikatsiooni puudulikkus on kellegi tegemata töö. See võib olla kaevandaja- või omavalitsuse poolne, kes kogukonda kokku ei kutsu.“*

Jõelähtme vald arvas aga vastupidi: *„... eriti kaevandaja poolne kommunikatsiooni puudulikkus, sest vald oma elanikega suhtleb.“*

Mitte ükski valla esindaja ei tunne ennast täiesti kompetentsena lahenduste leidmisel. Avalike arutelude läbiviimisel tunnevad nad ennast hästi.

„Väikeses vallas peab tegelema väga mitme valdkonnaga.“ Selgitas Tamsalu valla esindaja. Ehkki keskkonnaametnikud on läbinud mäendusosalase koolituse, on väikese valla keskkonnaametnikul väga palju erinevaid vastutusvaldkondi, mille tõttu kõigega ei jõuagi tegeleda.

Kokkuvõttes, KOV-de ja kohalike elanike suhtumise taga seisavad nii varasemad negatiivsed kogemused, KOV-le laekuva ressursitasu väiksus, usaldamatus erinevate osapoolte vahel ning kommunikatsiooniprobleemid.

Lahendused vastuseisu ületamiseks

Viimaseks paluti intervjuueritaval arutleda selle üle, mida tuleks ette võtta selliste vastuolude lahendamiseks. Kõik KOV-de esindajad leidsid, et sellele ei ole ühest lahendust.

Rakke valla esindaja rõhutas, et KOV-d ei saa piisavalt ressursitasusid:

„Kaevandustasud on riigi poole kaldus ja KOV ei saa midagi. See on üks asi, mis vajaks lahendamist.“

Samuti mainis Rakke esindaja kommunikatsiooniprobleeme, kus kaevandaja, KOV ja kohalik kogukond ei mõista arenduse eesmärke:

„... kolm osapoolt ei saa aru, mis on olukorra lähtepunkt ja kust edasi minna nii, et kõik saaksid asjast kasu.“

Jõelähtme vald tõi välja peamiselt riiklikust tasandist tulenevad probleemid. Riik peaks ise juhtima temale kuuluvate maavarade kasutamist:

„Riigil peaks olema kindel plaan, kuidas ta oma maavarasid kasutab: millal, mis maardla kasutusele võtta. Riik peab juhtima oma maavara kasutamist.“

Tamsalu valla esindaja konkreetset lahendust ei esitanud: *„Kõik võitlevad oma huvide eest ja sellele on lahendust raske leida.“*

Kompensatsioonide osas suhtub näiteks Tamsalu valla esindaja neisse skeptiliselt:

„Kompensatsioonid ei rahulda kõiki inimesi. Kohalik omavalitsus ei tohiks võtta kõiki kompensatsioone lahkelt vastu.“

Nii Tamsalu kui ka Rakke vallas kompensatsioone pakutud ei ole, kuid eritingimusena on paekarjääris kaevandajale esitatud ümbruskonna puurkaevude seire ning kui vesi neist kaob või kvaliteet muutub, siis teeb kaevandaja uue kaevu. Rakke vallas on lisaks sellele lubatud teede tolmamise probleemi vähendada.

Ühe võimaliku lahendusvariandina oleks võimalik uurida olemasolevates liiva- ja kruusa karjääride põhjast lubjakivi kaevandamise võimalikkust. Tamsalu ja Rakke valla esindajad sellel erilist perspektiivi ei näe. Küsimus on selles, et seal ei ole tarbevaru arvel, pole piisavat tehnoloogiat ning teemat ei ole piisavalt uuritud.

„Ma ei näe seda lahendust, sest meie vallas pole sellistes karjäärides lubjakivi tarbevaruna arvele võetud.“

„Siin on küsimus tehnoloogias ja kas liivakarjääri all on ikka paelademeid.“

Tamsalu valla esindaja leiab, et vanades karjäärides võiks olemasolevale kruusale/liivale kaevandamisluba hankida ja see ära kaevandada. Praegu võetakse nendest karjääridest illegaalselt maavara või on see koht muutunud prügi mahapaneku kohaks.

„Mahajäetud karjäärid meeldivad inimestele, sest sinna saab prügi viia või liiva ja kruusa oma otstarbeks võtta.“

Kokkuvõttes ei näe KOV-d üheseid lahendusi kaevandamisega seotud vastuolude lahendamiseks. Lahendustena pakuti: kaevandustasude protsentuaalse jaotuse muutumist, riigipoolset paremat maavarade kasutamise suunamist. Kompensatsioonid valla esindajad ise võimaliku lahendusena ei pakkunud ning küsides neilt selle kohta, leiti, et kompensatsioonid ei rahulda kõiki ning KOV ei tohiks kõike ka vastu võtta. Võimalikku liiva ja kruusa ning lubjakivi kooskaevandamise lahendust KOV-d kaalunud ei olnud.

4. Arutelu

Kaevandamisega seotud vastuolude tekkimisel ei ole üheseid põhjuseid, sest keeldumisel toodud põhjendused on mitmekesised ja omavahel tihedalt seotud (joonis 1). Kogu probleemistiku kompleksuse ja osapoolte rohkuse tõttu ei ole sellele võimalik leida üheseid lahendusi.

4.1. Keeldumise põhjuste ja kaevandamisvastase suhtumise tagamaad

Kõige enam levinud keeldumise põhjus oli nii geoloogilise uuringu kui ka kaevandamisloa puhul see, et vald ei olnud oma planeeringutes ette näinud uusi mäetööstusmaid. Intervjuud kinnitasid, et vallad ei soovi oma planeeringutesse uusi mäetööstusmaid. Jõelähtme valla esindaja tõi intervjuus välja, et isegi kinnitatud kohaliku tähtsusega maardla ei ole planeeringus ettenähtud mäetööstusmaana. Ka varasemad uuringud on näidanud, et kui planeeringud ei kajasta uusi kaevandusalasid, siis kohalikud inimesed ei mõista uute kaevanduste vajadust ning tekivad konfliktid (Bloodworth et al, 2009). Probleemi üheks võimalikuks tulemuseks on küll karjäärade arvu vähenemine, kuid selletõttu olemasolevad kaevandusalad laienevad veelgi (Bloodworth et al, 2009) ning tekivad „hiigelkarjäärid“. Teiseks tulemuseks võib prognoosida toorme impordi kasvu (Bloodworth et al, 2009), Eesti näite puhul graniidi sisse toomist Soomest. See aga konflikti ei lahenda.

Ühelt poolt oli dokumendi analüüsis kõige enam mainitud keeldumise põhjus ruumilise terviklikkuse vähenemine, st uuring või kaevandus ei olnud kooskõlas planeeringutega. Samuti oli 8% kõikidest keeldumise põhjustest toodud mõni õigusaktidest tulenev probleem. Teisalt tõi intervjuueeritavad välja kõige olulisema negatiivse mõjuna keskkonnamõjusid: põhjavee taseme ja kvaliteedi langemine, müra, tolmu ja maavõnked. Dokumendianalüüsis ei olnud keskkonnamõjud nii levinud keeldumise põhjus kui sotsiaalmõjudest tulenevad põhjendused. Pol ja teised (2006) on toonud peamiseks opositsiooni põhjusteks arenduse riski tervisele, hirm kaotada normaalne elu-kvaliteet ning kinnisvara hinna langus. Dokumendianalüüsi tulemused seda täielikult ei kinnita. Käesolevas töös oli vaid piirkonna elamiskõlblikkuse vähenemine üks levinuim esitatud keeldumise põhjus. Intervjuudest selgub aga, et keskkonnakvaliteedi vähenemist, riski tervisele ja kinnisvara hindade langust on KOV-d otsustamisel kaalunud. Pol ja teised (2006) on oma töös lisaks välja toonud ka selle, et oht keeldumisele on suurem nendel projektidel, millel võib olla potentsiaalne oht sümboolse väärtusega objektidele. Käesoleva töö tulemused kinnitavad seda. Sellest võib järeldada, et KOV-d peidavad oma hirmu nende tegurite suhtes planeeringute või õigusaktide

taha. Ametlikus dokumendis sätestatu on justkui parem argument keeldumiseks. Ametlikes dokumentides vormistatu taga tuleb näha suuremaid probleeme ja hirne: piirkonna ja maastiku rekreatiivse ning esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse ning elamis-kõlbulikkuse vähenemine.

Tööhõive osas ei mängi tänapäeva pae- ja dolokivi karjäärid kohalikul tasemel suurt rolli, sest tööd saavad alla paarikümne inimese. Seda töid välja ka intervjueritavad, Tamsalu ja Jõelähtme vallas saavad lubjakivi karjäärides tööd vaid paar inimest. Tehnoloogia areng on viinud karjääride kõrge mehhaniseerituseni terves maailmas. Kaevanduste sotsiaalne mõju tööhõive osas, võrreldes 20. sajandiga, muutub selletõttu veelgi väiksemaks (Bloodworth et al, 2009). Tamsalu valla esindaja tõi intervjuus välja, et ehitusmaavaradel põhinevate materjalide tootmisharude investeeringud kasvaksid, kui need paikneksid vallas. Näiteks Rakke vallas kaevandamist ei toimu, kuid lubjatööstus on oluline tööandja terves vallas, pakkudes tööd kuuekümmenele inimesele. Sellest tuleneb Rakke valla soosiv suhtumine lubjakivi kaevandustesse.

Konfliktid tekivad juba sellest, et KOV käsitleb geoloogilise uuringuloa menetlust kui kaevandamisloa menetlust. On selge, et uuringu eesmärgiks on enamikel juhtudel tarbevaru uurimine lubja- või dolokivi kaevandamiseks ning taotleja huvi geoloogilise uuringu tegemiseks on hilisem kaevandamisloa saamine uuritud varu väljamiseks. Geoloogilise uuringu menetlemine on siiski eraldi seisev kaevandamisloa menetlusest ning uuringuloa andmine ei tähenda veel kaevandamist. Seda on rõhutanud nii Keskkonnaministeerium kui ka -amet. Probleem seisneb selles, et geoloogilisest uuringust keeldumisel ei saa arendaja uuridagi, kas materjal on kvaliteetne või mitte, rääkimata edasisest kaevandamisloa taotlemisest. Lisaks sellele jääb riigil saamata oluline teave oma maavarade kohta.

Intervjuudest selgus, et vastuseisu üks tagamaa on varasem negatiivne kogemus. Nagu ka eelpool kirjeldatud on see Nõukogude perioodil kombeks olnud vastutustundetud kaevandamise tulemus. Seda rõhutas eriti Jõelähtme valla esindaja, sest nende vallas toimus Nõukogude ajal väga intensiivne kaevandamine ja inimesed ei ole unustanud negatiivseid mõjusid, mis sellega kaasnesid. Seda eriti arvestades, et jääkmõjud on tänapäevalgi tuntavad. See tekitab kaevandaja suhtes väga suurt usaldamatust. Tänapäeva Eestis peavad kaevandajad kogukonnale tõestama oma usaldusväärset ja huvi leidmaks jätkusuutlikud lahendused.

4.2. Võimalusi vastuolude ületamiseks

Üheseid lahendusi kaevandamisega seotud vastuolude lahendamiseks ei ole. Pol ja teiste analüüsis (2006) on konfliktid lahendatud järgmiselt: probleemile lahenduste leidmine ilma protestijate kaasamiseta, läbirääkimised kõikide osapoolte vahel, riikliku lepitaja kasutamine, KMH kasutamine lepitajana, kompensatsioonide pakkumine. Vastuolude tekkimisel tuleks neid lahendusvariante kaaluda. Järgnevalt on esitatud mõned võimalikud variandid, kuidas vastuolusid leevendada ja lahendada.

Regionaalsed planeeringud

Ruumilise planeerimisega saaks maavarade jätkusuutlikuks ja tasakaalustatud kasutamiseks leida selliseid asukohti ja kaevandamistingimusi, mis kahjustaksid loodust ja inimesi võimalikult vähe. Sellest tulenevalt oleks võimalik lahendus planeeringutesse lisada mäetööstusmaid. See võimaldab KOV-l ise planeerida võimalikke karjääride asukohtasid, võrreldes praeguse olukorraga, kui arendaja otsustab, kust uurida või kaevandada. Planeeringutega saaks avalikult leida kaevandustele parimaid asukohtasid. KOV-de poolset kaevandusalade ruumilise planeerimise vajalikkust on rõhutanud ka Riigikontroll (2009) ja Keskkonnaõiguse Keskus (2010).

Teavitamine

Intervjueeritud KOV-de esindajad tõid välja kommunikatsiooni probleeme erinevate osapoolte vahel. Selle parandamiseks tuleks alustada teavitamisest ning siis liikuda edasi dialoogideni (Badera et al, 2012). Lubjakivi kaevandamisega seotud hirmude taga võib tajuda üldsuse teadmatust sellel teemal. Seda kinnitab näiteks asjaolu, et geoloogilisest uuringust keeldutakse samadel põhjustel, mis kaevandamisloast. Siinkohal oleks vajalik nii riigi kui ka arendaja poolne üldsuse, KOV-de ja kohalike elanike teavitamine, mis on geoloogiline uuring, millised on uuringu võimalikud mõjud ja miks see huvipakkuvaks piirkonnas vajalik on. Eestis on geoloogiliste uuringute peamised keskkonnariskid seotud töökultuuri ja –võtetega ning korrektsel planeerimisel ja tegemisel olulist keskkonnamõju ei teki (Steiger, 2012). Järelikult ei tohiks keeldumise põhjused olla samad, mis kaevandamisloast keeldumisel. Teiseks, peaks loa menetleja poolne menetlusest teavitamine olema efektiivne ja andma avalikkusele osalemisvõimaluse (Keskkonnaõiguse Keskus, 2010). Teavitamiseks tuleks leida parimad kanalid – internet, kohalikud lehed, raadio, brošüürid (Badera et al, 2012; Keskkonnaõiguse Keskus, 2010).

Dialoogid

On selge, et parima lahenduse leidmisel tuleks kaasata kõiki osapooli võttes läbirääkimistel kohalikke kogukondasid kui ka arendajat kui võrdseid partnereid (Badera et al, 2012). Opositsioon tekib nende arenduste vastu, kus kohalikke ei kaasata otsustusprotsessidesse (Avcı et al, 2010). Ka käesolevas töös on intervjueeritavad dialoogi pidamise oskust kõikide osapoolte vahel probleemiks pidanud. Samuti on oluline probleem usaldamatus, mis tuleneb otseselt osapoolte dialoogi pidamise oskamatusesest. Ühelt poolt peaks investor juba enne projekti algatamist uurima piirkonna sotsiaalstruktuuri (Badera et al, 2012). Sellest lähtuvalt asuma dialoogi pidama nii KOV-ga kui ka kohaliku kogukonnaga. Dialoogi tuleks alustada juba arenduse algusetapis, mitte pärast konflikti tekkimist (Badera et al, 2012). Lahendusi tuleks leida arvestades kõikide osapoolte soove ja kaasatud peaksid olema ka arenduse vastu protestijad. Eelistada tuleks dialoogi-tüüpi suhtlusmudelit (Badera et al, 2012).

Ressursitasud

Lisaks sellele töid intervjueeritud KOV-d välja ressursitasu väikest laekumist omavalitsuse eelarvesse. Keskkonnatasude seaduse järgi laekub KOV eelarvesse 50% kaevandamisõiguse tasust, ülejäänud 50% läheb riigieelarvesse. Rakke valla esindaja leidis, et peamine keskkonna- ja sotsiaalkoormus on vallal ning selle eest peaks vallale laekuv ressursitasu suurem olema. Riik on põhjendanud kaevandamistasu protsentide jaotust sellega, et vallad ei saaks kaevandamistasust sõltuvusse, kuna tasu sõltub väljatava maavara mahust võib tasu laekumine väga kõikumine olla (Keskkonnaõiguse Keskus, 2012). Üks võimalik lahendus oleks kaevandamistasu panna sõltuma turuhinnast.

Kompensatsioonid

Intervjueeritavad selgitasid, et kompensatsioone ei ole nende valdades pakutud. Siiski on nii Rakke kui ka Tamsalu vallas arendaja nõustunud uute puurkaevude ehitamisega, kui põhjaveetase või -kvaliteet peaks langema. See on käsitletav kompensatsioonina. Kompensatsioonideks võivad olla nii konkreetsed individuaalsed rahalised maksed, kui ka sotsiaalstruktuuride või teenuste toetamine (Ferreira et al, 2010). Ühest vastust, kumba kompensatsioonivarianti eelistatakse, ei ole (Ferreira et al, 2010). Head näited kompensatsioonidest kogukonna hüvanguks on näiteks teede olukorra parandamine, veevarustuse parandamine ja erinevate teenuste pakkumine kogukonnale (UNEP/WHO, 1998). Kohalikud omavalitsused suhtuvad nendesse sotsiaalsetesse kompensatsioonidesse

positiivselt (UNEP/WHO, 1998). Negatiivse suhtumisega valla esindaja rõhutas intervjuus, et kompensatsioonid ei rahuldaks kõiki inimesi ning vald ei saa kõiki kompensatsioone vastu võtta. Nagu Esteves oma 2008. aastal valminud uurimuses tõdes, kasutavad arendajad kompensatsioone, et oma mainekujundust parandada. Siiski võiksid KOV-d kompensatsioonide kaaluda, sest see on üks oluline panus vastuolude lahendamiseks (Hermansson, 2007). Kompensatsioonide puhul peab esmalt olema osapooltel arusaam, et arendusel on negatiivsed mõjud kohalikule kogukonnale ning, et kompensatsioonid võimaldavad saavutada arendusele eelnenud heaolu taseme (Ferreira et al, 2010). Ettevõtte on sotsiaalne vastutus ja jätkusuutliku arengu toetamiseks peaksid ettevõtted kogukonda investeerima (Esteves, 2008).

Jätkusuutlikud kaevandamistehnoloogiad

Lisaks eeltoodule selgus uurimusest, et KOV-d leiavad probleeme arendaja poolt kasutatavas kaevandamistehnoloogias. Tänapäeval on pealmaa kaevandamistehnoloogiad arenenud nii kaugele, et oleks võimalik kõige efektiivsem ja turvalisem kaevandamine arvestades ka keskkonnaaspektidega (Bloodworth et al, 2009). ÜRO Keskkonnaprogramm ja Maailma Terviseorganisatsioon on välja töötanud juhise, kuidas saaks karjääri jätkusuutlikumalt majandada (UNEP/WHO, 1998):

- Tolmu kontrolliks tuleks karjääri rajamisel läbi mõelda pealmaakaevanduse kuju ja tehnoloogia valik. Karjääri ümber on soovitatav rajada katted ja tõkked. Veepritsid ennetavad tolmu jõudmist õhku.
- Müra vähendamiseks tuleks rajada tolmutõkked. Hoolikalt tuleks planeerida raskeveokite liikumine. Mootorid tuleks peatada, kui masinaid ei kasutata.
- Kaevanduse rekultiveerimisega tuleks alustada juba kaevandamise ajal.

Lisaks sellele on üks võimalik keskkonnatehnoloogiline lahendus kaevandamisvastase hoiaku vähendamiseks ühiskonnas mitme maavara kooskaevandamine. Seda soosib ka riik, kes arvestab seda aspekti loa andmisel (Keskkonnaministeerium, 2012). Lähtudes jätkusuutliku kaevandamise põhimõtetest, sobiksid selleks kõige paremini mahajäetud või töötavad karjäärid. Üks näide Eestis oleks uurida olemasolevates või mahajäetud liiva- ja kruusakarjäärides, mille lamamis on kaevandamisväärne ehituslubjakivi või -dolokivi, kooskaevandamise võimalikkust. Sellist võimalust on analüüsisin bakalaureusetöös “Lubjakivi ja liiva ning kruusa varude võimaliku kooskaevandamise perspektiiv Pandivere

piirkonnas” (Kuslap, 2012). Käesolevas töös uuriti intervjueeritavalt, kas selline lahendus oleks võimalik nende vallas. Intervjueeritavad ei olnud seda võimalust kaalunud ega pea seda perspektiivseks tehnoloogia puudumise tõttu. Lisaks sellele, ei ole lamamis olevat karbonaatkivi piisavalt uuritud, et seda tarbevaruna käsitleda. See viitab sellele, et sellist lahendust ei ole arendaja kasutanud.

Eeltoodut kokku võttes võib välja tuua järgnevad järeldused:

- Kohalikud omavalitsused käsitlevad geoloogilist uuringut kui tegevust, millega paratamatult kaasneb kaevandamine. Uuringust keeldumisel ei saa riik uut informatsiooni oma maavarade kohta ning arendaja ei saa teada, kas kivimit on üldse mõistlik ja võimalik kaevandada.
- KOV-d ei käsitle oma planeeringutes mäetööstusmaid ning see on peamiseks keeldumise põhjuseks. Omavalitsused saaksid planeeringutega ise määratleda, kus võiksid kaevandused paikneda ning seeläbi vähendada kohalike elanike vastuseisu. Vastasel korral võib probleem veelgi süveneda.
- Uuringu- või kaevandamisloast keeldumine planeeringute tõttu kätkeb endas teravamaid probleeme ja hirne keskkonna- ja sotsiaalmõjude ees.
- Varasem negatiivne kogemus, mis tuleneb Nõukogude perioodil levinud vastutustundetust maavara väljamisest, on üheks peamiseks kaevandamisvastase hoiaku põhjuseks. Arendaja peab kohalikule kogukonnale tõestama, et on usaldusväärne ja võrdväärne partner.
- Kaevandamisega seotud vastuolude lahendamiseks tuleks arendada suhtlemisoskusi. Esiteks, tuleks parandada kogukondade teavitamise efektiivsust. Teiseks, tuleks pidada dialooge kõikide osapoolte vahel.
- Üks võimalik lahendus vastuolude lahendamiseks on kompensatsioonid. Uurimusest selgus, et KOV-d ei soovi kompensatsioone alati vastu võtta, sest nad arvavad, et see ei lahenda probleeme. Kompensatsioonid võivad olla nii individuaalsed rahalised maksed, kui ka sotsiaalstruktuuride või teenuste toetamine. KOV-d võiksid kompensatsioone kaaluda.
- Mitme maavara kooskaevandamine võimaldaks vastuolusid leevendada. KOV-d ei ole sellest võimalusest teadlikud. Seepärast peaksid arendajad selle võimalikkust uurima.

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli välja selgitada kohalike omavalitsuste ja elanikkonna peamised lubja- ja dolokivi kaevandamise vastased põhjused. Töö üritas leida vastuseid järgmistele uurimisküsimustele: millistel põhjustel ollakse uute lubjakivi maardlate avamise vastu; kas põhjused seisnevad kaevandamisega seotud keskkonnaprobleemides või on selle taga sotsiaalsed probleemid; millised on võimalikud lahendused vastuolude lahendamiseks.

Töö teoreetilises osas anti ülevaade kaevandamisega seotud vastuoludest. Käsitleti riigi eesmärke, õigusaktidest tulenevaid probleeme, keskkonna- ja sotsiaalmõjusid.

Uurimuses kasutati kahte andmeallikat: dokumendid ja intervjuud. Kaevandamisvastast hoiakut Eestis uuriti KOV vaatenurgast, sest KOV-i otsused peegeldavad kohalike inimeste suhtumist ja arvamust arendusse. Materjalid koguti Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti avalikest dokumendiregistritest. Valimisse sattusid need dokumendid, kus KOV keeldus geoloogilise uuringu ja kaevandamisloa andmisest ning esitas selleks omad põhjendused. Vaadeldi perioodi 2009-2013, sest viimased viis aastat kajastavad kõige paremini praegust situatsiooni. Kogutud informatsioon süstematiseeriti tabelitesse, milles eristati keeldumise põhjused lähtudes teoreetilisest materjalist kolmes suuremas kategoorias: keskkonnamõju, sotsiaalne mõju, majanduslik mõju, mis olid omakorda jaotatud alajaotusteks. Dokumendianalüüsi tulemuste paremaks lahti mõtestamiseks ja vastuolude tekkimise põhjust ja lahenduste leidmiseks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud KOV esindajatega. Intervjuud viidi läbi nende KOV-de esindajatega, kes on mitmel juhul uuringu- ja/või kaevandamisloa andmisest keeldunud. Vastukaaluks viidi läbi intervjuu kaevandamist soosiva KOV-ga.

Peamine geoloogilise uuringu- ja kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused olid piirkonna ruumilise terviklikkuse vähenemine, piirkonna ja maastiku rekreatiivse ning esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemine, piirkonna elamis-kõlbulikkuse vähenemine, kaevandus-objekti läheduse probleem, õigusaktidest tulenevad probleemid ning oht läheduses paiknevatele keskkonnakaitselistele objektidele. Dokumentides esitatud keeldumise põhjused olid peamiselt sotsiaalsed, vähem oli mainitud keskkonnamõjust tulenevaid põhjuseid. Intervjuudes toodi peamise negatiivse mõjuna välja kaevandamisega seotud keskkonnaprobleeme. Vastuolude tagamaadena tõid intervjuueeritavad välja usaldamatuse ja kommunikatsiooni probleeme arendaja, KOV-i ja elanikkonna vahel, mis on üheks oluliseks

vastuolude põhjuseks. Lisaks sellele on valdadel on olnud negatiivseid kogemusi arendajatega. Lahenduste osas arvasid intervjueritavad, et tuleks parandada suhtlust kõigi osapoolte vahel. Lisaks selle mainiti ressursitasu kallutatust riigi poole ning riigi suutmatust oma maavarade kaevandamist paremini planeerida.

Teoreetilise materjali ja uurimuse tulemustest lähtuvalt kirjeldati geoloogilise uuringu- ning kaevandamisloa keeldumise põhjustest tulenevaid probleeme ja võimalikke lahendusi. Uuringust selgus, et kohalikud omavalitsused käsitlevad geoloogilist uuringut kui kaevandamist. Uuringust keeldumisel ei saa riik uut informatsiooni oma maavarade kohta ning arendaja ei saa teada, kas kivimit on üldse mõistlik ja võimalik kaevandada. KOV-d ei käsitle oma planeeringutes mäetööstusmaid, kuid planeeringutega saaksid KOV-d ise määratleda, kus võiksid kaevandused paikneda ning seeläbi vähendada kohalike elanike vastuseisu. Uuringu- või kaevandamisloast keeldumine planeeringute tõttu kätkeb endas teravamaid keskkonna- ja sotsiaalprobleeme. Peamine põhjus, miks vastuolud ühiskonnas on tekkinud, on varasem negatiivne kogemus. See on Nõukogude Liidu perioodil kombeks olnud vastutustundetud kaevandamise tulemus. Üks võimalik lahendus vastuolude lahendamiseks, mida KOV-d võiksid kaaluda, on kompensatsioonid. KOV-d ei soovi kompensatsioone alati vastu võtta, sest nad arvavad, et see ei lahenda probleeme. Kompensatsiooni võivad olla nii rahalised kui ka sotsiaalsed. Üks võimalik tehnoloogiline lahendus oleks mitme maavara kooskaevandamine. Näiteks liiva- ja kruusakarjääridest ehituslubjakivi – või dolokivi väljamine. KOV-d ei ole sellest võimalusest teadlikud, sest arendajad ei ole selle võimalikkust piisavalt uurinud.

Summary

Motives of the local governments to reject exploration and mining permits in limestone and dolostone deposits in Estonia

The aim of this MSc thesis is to determine local governments and therefore local communities main causes on why they are refusing limestone and dolomite mining permits in Estonia. The thesis is also aiming to find solutions for the problem making social and environmental suggestions for the local governments, the state and the mining company. The thesis addresses questions: what are the reasons why local governments and communities are against new limestone and dolomite quarries; are the reasons for that environmental or social impacts of the quarrying; what are the possible solutions to minimize the conflicting situation.

In the theoretical part of the thesis an overview of the conflicting problem is described. It includes the states aims, problems in the legislation, environmental and social impacts of the mining.

The methods used are documentary analysis and interviews. For the documentary analysis the materials were found in the Ministry of Environment and the Environmental Boards public databases. The selection of the documents was based on two criteria: local governments have refused to give an exploration or quarrying permit and has given its reasons why. The analyzed period was 2009-2013, since it describes best the present situation. Collected information was categorized into three tables which distinguishes main reasons for refusal: social impacts, economical impacts and environmental impacts. For a better understanding of the problem three interviews were carried out. The interviews were carried out with local governments who had refused to give an exploration and/or mining permit in the period. Opposed to that, one interview was carried out with a local government which had allowed an exploration in their borough.

The main reasons why local governments refused to give an exploration or mining permit was that their landuse plan does not include new quarry areas; the esthetical and attractive value of the area minimizes; the closeness of the quarry; territorial inhabitability; violation of the proximity principle and potential risk to natural preservation areas. The main causes in the documents were social impacts of the quarry, rather than environmental. Opposed to that, the representatives of the local governments said in the interviews that the biggest impacts are

environmental. The reason of the contradicting problem are trust issues and communication problems with the company, public administration and local people. Additionally, the interviewed local governments have had a negative experience with mining companies. The main reason why controversies between local governments and mining companies are existing is due to previous negative experience mainly in the Soviet period, when quarrying was carried out irresponsibly. For the solution to the problem, the interviewers said, that communication between the interested parties has to be modified. Furthermore, it was pointed out that the resource tax is not in balance and the state has to plan its resource utilization better.

Using theoretical information as well as the results of this study, the causes of why local governments are refusing exploration and mining permits and possible solutions for this problem was described. The results show that local governments dissent exploration permits like mining permits. When local governments refuse to give an exploration permit, information about the quality of the stone remains unknown for the state as well as the interested company. The mining company can not have information if the raw material is possible resource or not. Additionally, local governments do not plan possible mining areas in their borough. With planning local governments could define possible mining areas publically. This can minimize the potential conflict risk. When local governments reject the quarry by emphasizing their landuse plans, it shows deeper social and environmental problems. At the same time, it should be noted that interviewed local governments do not think it is a solution for the problem. One possible solution, which local governments should consider are compensations. Compensations can be either individual payments or support for community facilities and services. One possible technological solution could be possible co-quarrying of limestone or dolomites in the base of already existing sand and gravel pits. The local governments were not familiar with this possible solution which shows that mining companies have not studied this as a feasible solution.

Tänuavaldused

Töö valmimise eest sooviksin tänada oma juhendajaid Leho Ainsaart, Alar Rosentaud ja eriti Kati Orrut, kelle head soovitused ja huvitav vaatepunkt teemale olid suureks abiks. Lisaks sellele soovin tänada kõiki intervjueeritavaid Lembit Saarti, Andrus Bloki ja Rein Ratast.

Kasutatud kirjandus

Adler, P. 2010. Kas parem järelvalve tagab usalduse? – Maapõue kasutamise arengud. Tallinn: Eesti Mäeselts, 23-25.

Anguelovski, I. 2011. Understanding the Dynamics of Community Engagement of Corporations in Communities: The Iterative Relationship Between Dialogue Processes and Local Protest at the Tintaya Copper Mine in Peru. *Society and Natural Resources*, 24:384–399.

AS Maves. 2009. Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011-2020. Keskkonnamõju strateegiline hindamine.

Avcı, D., Adaman, F., Özkaynak, B. 2010. Valuation languages in environmental conflicts: How stakeholders oppose or support gold mining at Mount Ida, Turkey. *Ecological Economics* 70: 228–238.

Badera, J., Kocoń, P. 2014. Local community opinions regarding the socio-environmental aspects of lignite surface mining: Experiences from central Poland. *Energy Policy* 66: 507–516.

Bloodworth, A.J., Scott, P.W., McEvoy, F.M. 2009. Digging the backyard: Mining and quarrying in the UK and their impact on future land use. *Land Use Policy* 26S: S317–S325.

Eek, M. 2010. Kohalikud kaitsealad kaevanduste vastu. [http://www.bioneer.ee/eluviis/roheline_kontor/aid-9821/Kohalikud-kaitsealad-kaevanduste-vastu] 26.03.2014.

Eesti Roheline Liikumine. 2006. Keskkond ja kodanikualgatus. Intervjuud oma kodupaika hoidvate inimestega. Tartu.

Elektroniline Riigi Teataja. Keskkonnatasude seadus. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011039>]. 26.03.2014.

Elektroniline Riigi Teataja. Looduskaitse seadus. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/LKS>]. 26.03.2014.

Elektroniline Riigi Teataja. Maapõueseadus. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/1011618>].
26.03.2014.

Esteves, A.M. 2008. Mining and social development: Refocusing community investment using multi-criteria decision analysis. *Resources Policy* 33: 39–47.

Ferrera, S., Gallagher, L. 2010. Protest responses and community attitudes toward accepting compensation to host waste disposal infrastructure. *Land Use Policy* 27: 638-652.

Hermansson, H. (2007). The Ethics of NIMBY Conflicts. *Ethical Theory & Moral Practice*, Volume 10 (1): 23-34.

Heinma, P., Pöder, T. 2010. Effectiveness of Environmental Impact Assessment system in Estonia. *Environmental Impact Assessment Review* 30: 272–277.

Juhend riiklike huvide kaalumiseks ehitusmaavarade kaevandamis- ja uuringulubade taotluste menetlemisel lähtuvalt varustuskindluse tagatusest, 2013. Keskkonnaministeerium.

Kelder, T. 2008. Kohalike keskkonnaorganisatsioonide hinnang kodanikualgatusele. Bakalaureusetöö, Tallinna Ülikool, Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, Tallinn. Käsikiri Tallinna Ülikooli raamatukogus.

Keskkonnaministeerium. 2005. Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030. [<http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=462256/keskkonnastrateegia.pdf>].
24.03.2014.

Keskkonnaministeerium. 2010. Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011-2020. [<http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1163577/Arengukava.pdf>].
24.03.2014.

Keskkonnaministeerium. 2012. Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011-2020 rakendusplaan aastateks 2012-2015.

Keskkonnaõiguse Keskus. 2010. Kaevanduste rajamise korraldus Eestis. Praktikas ilmnenuid probleemide õiguslik analüüs.

Keskkonnaõiguse Keskus. 2012. Keskkonnatasud. [<http://www.k6k.ee/uudiskiri/2012/september#keskkonnatasud>] 08.04.2014.

Keskkonnaõiguse Keskus. 2014. Kohus: kaevandamislubade otsustamisel on võrdselt tähtsad nii keskkonnakaitse kui varustuskindlus. [<http://www.k6k.ee/k6k/uudised/k6ki-uudised/kohus-kaevandamislubade-otsustamisel-on-vordselt-tahtsad-nii-keskkonnakaitse-kui-varustuskindlus#sthash.EN8aPd93.dpuf>] 08.04.2014.

OÜ Inseneribüroo Steiger. 2012. Geoloogiliste uuringute teostamine ja kaevandamise mõju veele ja õhule. Ettekanne mäetööstusalasel koolitusel.

Penjam, B. 2011. Paekarjääride korrastamine Rakke karjääri näitel. Magistritöö, Tartu Ülikool, Ökoloogia ja Maateaduste Instituut, Tartu. Käsikiri Tartu Ülikooli raamatukogus.

Pol, E., Masso, A., Castrechini, A., Bonet, M.R., Vidal, T. 2006. Psychological parameters to understand and manage the NIMBY effect. *Revue européenne de psychologie appliquée* 56 43–5.

Reinsalu, E. 2011. Eesti mäendus. Tallinn, Raamatutrukikoda. 186 lk.

Robinson, J.A., Torvik, R., Verdier, T. 2006. Political foundations of the resource curse. *Journal of Development Economics* 79: 447-468.

Riigikontroll. 2009. Riigikontrolli aruanne: Ehitusmaavarade kaevandamise riiklik korraldamine

Siseministeerium. Kohaliku omavalitsuse funktsioonid. [<https://www.siseministeerium.ee/5979/>] 24.03.2014.

UNEP/WHO. 1998. Mine rehabilitation for Environmental and Health Protection : A Training Manual. First Edition. United Nations Environmental Programme.

Wolsink, M., Devilee, J. 2009. The motives for accepting or rejecting waste infrastructure facilities. Shifting the focus from the planners' perspective to fairness and community commitment. *Journal of Environmental Planning and Management* 52(2): 217–236.

LISA 1

Tabel 1. Sotsiaalmõjust tulenevad geoloogilise uuringuloo andmisest keeldumise põhjused.

Uuringuruum	Kuupäev	KOV	Sotsiaalmõju			Piirkonna elamiskõlblikkuse vähenemine	Piirkonna ja maastiku rekreatiivse/esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemine	Piirkonna ruumilise terviklikkuse vähenemine	Oht kultuurimälestistele või –pärandile/muu sümboolse väärtusega objektile	Kaevandusobjekti läheduse probleem	Ei tajuta kaevanduse vajadust
			Müra ja tolm	Joogivesi	Lõhnad						
Maidla uuringuruum	22.01.2009	Saue vald					Miljööväärtuslik ala. Kultuurilise-ajaloolise väärtusega ala.	Ei ole kooskõlas valla ja maakonna planeeringutega. Väljakujunenud külastruktuur, haljastus, hoonestusviis Ida-lääne suunaline 110 kV elektri õhuliin, mille kaitsevöönd on 25 m molemale poole liini telge.	Miljööväärtuslik ala. Kultuurilise-ajaloolise väärtusega ala.		
Kohatu uuringuruum	24.04.2009	Märjamaa vald				Kaevandus ei loo lisaväärtusi piirkonnale.	Osaliselt rohevõrgustiku alad.	Ei ole kooskõlas valla üldplaneeringuga.		Lähedal paiknevad elamud.	
Kohtla Järve III	04.06.2009	Lüganuse vald					Uuringualal on väärtuslikud metsad.		Uuringualal olev mets on kaitsevööndiks Kohtla-Järve tööstuspiirkonna saastavate mõjude eest.		
Maidla uuringuruum	18.06.2009	Saue vald					Miljööväärtuslik ala. Kultuurilise-ajaloolise	Ei ole kooskõlas valla ja maakonna planeeringutega.	Miljööväärtuslik ala. Kultuurilise-		

							väärtusega ala.	Väljakujunenud külastruktuur, haljastus, hoonestusviis Ida-lääne suunaline 110 kV elektri õhuliin, mille kaitsevöönd on 25 m mõlemale poole liini telge.	ajaloolise väärtusega ala.		
Jägala II uuringuruum	30.06.2009	Jõelähtme vald						Ei ole kooskõlas algatatud detailplaneeringuga.			
Kosu uuringuruum	19.08.2009	Kuusalu vald						Ei ole kooskõlas üldplaneeringuga.			Uuringud on keelatud kuni olemasolevate maardlate ammendumiseni.
Paeküla-Kõmmaste uuringuruum	18.06.2010	Padise vald				Elamualade lähedus.	Ala on oluline rekreatsiooniala.			Elamualade lähedus.	
Maidla uuringuruum*	27.01.2011	Saue vald				Lähedal paiknevad elamud.	Miljööväärtuslik ala. Kultuurilise-ajaloolise väärtusega ala.	Ei ole kooskõlas valla ja maakonna planeeringutega. Väljakujunenud külastruktuur, haljastus, hoonestusviis Ida-lääne suunaline 110 kV elektri õhuliin, mille kaitsevöönd on 25 m mõlemale poole liini telge.	Miljööväärtuslik ala. Kultuurilise-ajaloolise väärtusega ala.	Elamualade lähedus.	

Nehatu; Nehatu II	24.03.2011	Hanila vald						Ei ole kooskõlas valla üldplaneeringuga ja arengukavaga.		Ala piirneb elumajade ja õuealadega. Pole arvestatud puhvertsooni elamute ja uuringualade vahele.	
Noonu uuringuruum	10.05.2012	Vihula vald						Ei ole kooskõlas valla ja maakonna planeeringutega ning arengukavadega.			
Jägala II uuringuruum	31.08.2012	Jõelähtme vald				Valla huvi on tervislike elutingimuste säilitamine.		Vastuolud maakonna planeeringuga ja valla üldplaneeringuga. Algatatud on detailplaneeringu menetlus.		Uuringuruumi vahetusläheduses on mitmed majapidamised. Lähedal paikneb küla ning küla elanikud on vastu.	Valda on planeetiud pump- hüdroakumulatsioonijaam, mille rajamise käigus väljatakse suures hulgas graniiti, milletohtu puuduks vajadus lubjakivi järele.
Kohtla-Järve I	28.12.2012	Kohtla vald					Rohevõrgustiku alad.	Loa eesmärgid ei ole kooskõlas valla ja maakonna planeeringutega.			
Noonu uuringuruum	18.04.2013	Vihula vald	Müra kui oluline negatiivne faktor. Küla elanikud soovivad vaikust.	Kaevandamise ga tekib oht küla joogiveega varustamisele.		Uuringuruum asub keset küla. Kardetakse paikkonna täielikku väljasuremist.	Rohevõrgustiku alad. Miljööväärtuslik ala.	Ei ole kooskõlas valla ja maakonna planeeringutega ning arengukavadega.	Miljööväärtuslik ala.	Uuringuruum asub keset küla.	4 km raadiuses on plaanitud teine lubjakivi karjäär. Arendaja eesmärk on vaid kasumi teenimine.
Aulepa uuringuruum	24.07.2013	Noarootsi vald				Reaalne oht ümbruskonna elanike elukeskkonna halvenemisele				Ala piirneb elamualadega.	

Võhmuta III	18.09.2013	Tamsalu vald	Põhjavee taseme ja seisundi rikkumine .				Väärtuslikud maastikud.	Ei ole kooskõlas valla planeeringuga. Tegemist on väärtusliku maastiku ja põllumaaga.			
Marinova II	25.09.2013	Meremäe vald				Elukeskkonda halvendav.					
Laagna III uuringuruumi	04.12.2013	Vaivara vald				Elamiskõlblikkuse vähenemine.	Metsade, kui kohaliku elanikkonna rekreatiivsete alade, hävitamine.	Ei ole kooskõlas valla planeeringutega.			Mõnekümne km kauguses on töötav lubjakivikarjäär. Elukeskkonna muutumist õigustab loataotleja tootmise ja kasumisaamisega.

Tabel 2. Majanduslikust mõjust tulenevad geoloogilise uuringuloo andmisest keeldumise põhjused.

Maardla	Kuupäev	KOV	Majanduslik mõju											
			Õigusaktidest tulenevad probleemid			Kinnisvara hindade alanemine	Negatiivne mõju teistele majandussektoritele				Atraktiivsuse vähenemine investorite suhtes	Kartus kaevandussõltuvuse ees	Mõju infrastruktuurile	Väljakujunenud sotsiaalmajandusliku koosluse lõhkumine
			MaaPS	LKS	KMH		Turism	Rekreatsioon	Põllumajandus	Muu				
Maidla uuringuruum	22.01.2009	Saue vald												
Kohatu uuringuruum	24.04.2009	Märjamaa vald									Vallas asub mitmeid teisi kaevandusi.			
Kohtla Järve III	04.06.2009	Lüganuse vald							Uuringualal on väärtuslikud metsad.					
Maidla uuringuruum	18.06.2009	Saue vald												
Jägala II	30.06.2009	Jõelähtme vald	Taotluse esitamise hetkeks ei olnud veel heaks kiidetud Ehitusmaavarade riikliku arengukava. Vallal puudusid olulised kaalutlused alternatiivide kohta, milleta ei olnud võimalik otsust teha.											
Kosu uuringuruum	19.08.2009	Kuusalu vald	Taotluse esitamise hetkeks ei olnud veel heaks kiidetud Ehitusmaavarade riikliku arengukava. Vallal puudusid olulised kaalutlused alternatiivide kohta, milleta ei olnud võimalik otsust teha.											

Paeküla-Kõmmaste uuringuruum	18.06.2010	Padise vald							
Maidla uuringuruum*	27.01.2011	Saue vald			Uuringuala paikneb katastriüksustel, mille sihtotstarve on metsandus/põllumajandus.			Kaevandamine ei arvesta olemasolevat infrastruktuuri. Uuringuala läbivad teed on kruusakattega. Veoautode liiklus tingib tolmuprobleeme ja teede lagunemist.	
Nehatu; Nehatu II	24.03.2011	Hanila vald							
Noonu uuringuruum	10.05.2012	Vihula vald							
Jägala II	31.08.2012	Jõelähtme vald		Plaanitava kaevanduse ümbruskonnas väheneks kinnisvara hind.					
Kohtla-Järve I	28.12.2012	Kohtla vald							
Noonu uuringuruum	18.04.2013	Vihula vald	Vald soovib moodustada hoiuala (lähtuvalt LKS), mis on uuringuruumi piirides.	Kinnisvara väärtuse alanemine.			4 km raadiuses on teine plaanitav lubjakivi karjäär.	Küla tee lõhkumine.	
Aulepa uuringuruum	24.07.2013	Noarootsi vald							
Võhmuta III	18.09.2013	Tamsalu vald			Tegemist on kõrge viljelusväärtusliku põllumaaga (mõju põllumajandusele).				
Marinova II	25.09.2013	Meremäe							

Laagna III uuringuruumi	04.12.2013	Vaivara vald	Rõhutatakse KOV-i sõnaõigust kaevandamisloa andmisel, mis tuleneb MaaPS.		Mõju rekreatiivsetele metsaaladele.		Piirkonnas on rohkelt teisi karjääre.		
--------------------------------	------------	--------------	--	--	-------------------------------------	--	---------------------------------------	--	--

Tabel 3. Keskkonnamõjust tulenevad geoloogilise uuringuloo andmisestkeeldumise põhjused.

Maardla	Kuupäev	KOV	Keskkonnamõju							
			Mõju põhjaveele	Müra ja tolm	Maavõnked	Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine	Hirm karjääri korrastamata jätmisele	Plaanitava uuringuala läheduses on olulised keskkonnakaitsetelised objektid	Kasutatav tehnoloogia on vastuolus KOV-i keskkonnakaitseteliste eesmärkidega	
Maidla uuringuruum	22.01.2009	Saue vald								
Kohatu uuringuruum	24.04.2009	Märjamaa vald							Kinnistu asub kaitsmata põhjaveega alal.	
Kohtla Järve III	04.06.2009	Lüganuse vald	Puuraugud võivad kahjustada põhjavett.				Väärtusliku metsa hävimine.			Uuringualal olev mets on kaitsevööndiks Kohtla-Järve tööstuspiirkonna saastavate mõjude eest.
Maidla uuringuruum	18.06.2009	Saue vald					Taimed ja samblikud.		Kinnistu keskosas on iventeeritud elupaiga tüüp, mis kaitseb tunnustaimi ja samblike.	
Jägala II	30.06. 2009	Jõelähtme vald								
Kosu uuringuruum	19.08.2009	Kuusalu vald								
Paeküla-Kõmmaste uuringuruum	18.06.2010	Padise vald								
Maidla uuringuruum	27.01.2011	Saue vald					Taimed ja samblikud.		Kinnistu keskosas on iventeeritud elupaiga tüüp, mis kaitseb tunnustaimi ja samblike.	
Nehatu; Nehatu II	24.03.2011	Hanila vald								Kasutatav tehnoloogia tekitab palju müra.

Noonu uuringuruum	10.05.2012	Vihula vald							
Jägala II	31.08.2012	Jõelähtme vald				Leitakse, et uuringuala territooriumile jääb tõenäoliselt kaitset vajavaid taime- ja loomaliike ning elupaigatüüpe.			Valla huvi on puhta looduskeskkonna hoidmine.
Kohtla-Järve I	28.12.2012	Kohtla vald						Rohevõrgustikualal on uuring keelatud.	Üle kolme puuraugu ei tohi rajada.
Noonu uuringuruum	18.04.2013	Vihula vald				Looduslike elupaikade hävitamine. Elustiku hävitamine. Oht lindudele.		Lähedal on hoiuala, mis on loodud linnuliikide populatsioonide säilitamiseks.	
Aulepa uuringuruum	24.07.2013	Noarootsi vald						Taotlevate uuringute ala asub kõrgelt kaitstud põhjaveega.	
Võhmata III	18.09.2013	Tamsalu vald	Kaitsmata põhjaveega ala. Kardetakse, et puuraukudega rikutakse põhjaveetaset ja - seisundit					Piirkond asub nitraaditundlikul alal. Rohkelt karstilehtreid ja tektoonilisi rikkeid. Uuringuruum kattub väärtusliku maastikuga.	Kardetakse, et puuraukudega rikutakse põhjaveetaset ja - seisundit.
Marinova II	25.09.2013	Meremäe vald							
Laagna III uuringuruumi	04.12.2013	Vaivara vald	Põhjavee alandamine.	Vald on niigi suure reostuskoormusega.		Rõhutatakse metsade olulisust vallale.			

LISA 2

Tabel 1. Sotsiaalmõjust tulenevad kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused.

Mäeeraldis	Kuupäev	KOV	Sotsiaalmõju							
			Mõju inimeste tervisele	Piirkonna elamiskõlblikkuse vähenemine	Piirkonna ja maastiku rekreatiivse/esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemine	Piirkonna ruumilise terviklikkuse vähenemine	Oht kultuurimälestistele või – pärandile/muu sümbolse väärtusega objektile	Kaevandusobjekti läheduse probleem	Ei tajuta kaevanduse vajadust	
			Müra ja tolm	Joogivesi	Lõhnad					
Rummu	27.01.2009	Vasalemma vald				Vald soovib pigem elukeskkonda parandada.	Vald peab soodustama jätkusuutliku arengut dünaamilist elukeskkonna säilitamine, looduskeskkonna ja kultuuripärandi säilitamist.	Vastuolu arengukavaga.	Valla eesmärk on kultuuripärandi säilitamine.	
Jägala lubjakivi karjäär	28.01.2009	Jõelähtme vald						Vastuolu Harju maakonna teemaplaneeringuga. Kaevandus asub rohevõrgustiku tuumalal.		Eesti Energia Kaevandused AS kavandab lähiajal suurendada killustiku tootmist koguseni, mis rahuldab tervet Eestit.
Rummu	29.05.2009	Vasalemma vald								
Loo II	16.10.2009	Jõelähtme vald	Oluline müra ja tolm kontsentratsioonitõus. Ärritav toime. Olulised tervise probleemid			Oluline negatiivne mõju alevikule ja külale, mis lähedal paiknevad. Kodude muutumine tolmuseks. Pesu ei saa õues kuivatada.	Vahetusläheduses asuvad kool ja kultuurikeskus. Oluline rekreatiivne ala, mis kohalikud inimesed kasutavad.	Vastuolud planeeringutega: lõigatakse läbi rohekoridor.	Maardlaga piirnevad alevik ja küla-oluline negatiivne mõju. Vahetusläheduses kool ja kultuurikeskus.	

			ide sagenemi ne.			Väikelaste õues magamine häiritud.					
Jägala lubjakivikarj äär I plokk	26.05.201 1	Jõelähtme vald						Jägala mäeeraldise kaevanduse rajamine on vastuolus Harju maakonna teemaplaneeringuga. Maakonna teemaplaneering ei näe ette võimalust rohevõrgustiku tuumalale kaevanduse rajamiseks, kuna see on vastuolus rohevõrgustiku ideoloogiaga			Puudub vajadus uute kaevanduste rajamiseks. Hetkel kasutuses olevates kaevandustes on veel piisavalt varu järgmiseks kümneks aastaks, so aasta kauemaks, kui kehtib ehitusmaavarade arengukava ning olemasolevate kaevanduste varu on piisav katmaks järgneva kümne aasta teadaoleva killustiku nõudluse.
Harku V	28.03.201 3	Harku vald	Tolmu ülenorma tiivne tase elamu ja broileri farmi läheduses			Väljakujunenud elukeskkonna ja kommunikatsiooni võrkude oluline halvenemine.					Kaevandus liigub tundlikele objektidele lähemale. Kaevandus asub elamu vahetusläheduses
Jägala lubjakivikarj äär I plokk	29.11.201 3	Jõelähtme vald									
Maardu Lõunakarjäär	19.12.201 3	Jõelähtme vald									Objekti läheduses paiknevad elamud. Milline on mõju tiheasustusele.

Naha dolokivikarjã är	16.07. 2013	Mõniste vald						Vastuolu planeeringus sätestatuga.			
--------------------------------------	-------------	-----------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tabel 2. Majanduslikust mõjust tulenevad kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused.

Maardla	Kuupäev	KOV	Majanduslik mõju								Kaevandusettevõtte usaldusväärsus		
			Õigusaktidest tulenevad probleemid			Kinnisvara hindade alanemine	Negatiivne mõju teistele majandussektoritele					Atraktiivsuse vähenemine investorite suhtes	Kartus kaevandussõltuvuse ees
MaaP S	LK S	KMH	Turism	Rekreatsioon	Põllumajandus		Muu						
Jägala lubjakivi karjäär	28.01.2009	Jõelähtme vald	Valminud ei olnud Ehitusmaavarade arengukavavallavalitsusel puuduvad olulised kaalutlused, sh alternatiivide kohta, milleta ei ole võimalik teha kvalifitseeritud otsust. KMH aruanne on puudulik. Kaasatud ei olnud naabervalda.										
Loo II	16.10.2009	Jõelähtme vald	Ei ole kooskõlas säästva arengu seadusega.	Kinnisvarahindade alanemine. Hoonete tehnilise seisukorra halvenemine.					Kohaliku arengu peatumine.			Inimeste lahkumine piirkonnast. Kohaliku arengu peatumine.	
Jägala	10.01.2011	Jõelähtme vald	Ehitusmaavarade arengukava ei olnud veel valminud. Paluti oodata kuni ehitusmaavarade arengukava										

			valmimiseni. Oodata tuleks MTÜ Ruu küla heakorraseltsi kaebuse lahendamiseni.							
Jägala lubjakivikarjääri	26.05.2011	Jõelähtme vald	Korralduse eelnõu ei vasta haldusmenetluse seaduse nõuetele. Jõelähtme Vallavalitsus palus luba mitte väljastada ning juhuks, kui luba väljastatakse, tegi omapoolsed ettepanekud loa tingimuste täiendamiseks. Keskkonnaamet ei arvestanud esitatud ettepanekutega.							
Harku V	28.03.2013	Harku vald			Lähedal asub broilerifarm, tootmiskompleks ning suurettevõtte .			Plaanitavad transpordi teed on olulised tolmuallikad.		
Nahadolokivikarjäär	16.07.2013	Mõniste vald								
Jägala lubjakivikarjäärI plokk	29.11.2013	Jõelähtme vald	HMS § 44 lg-s alusel ei ole võimalik kaevandamisloa taotluse menetluse uuendamine. KMH aruanne on puudustega ning kaevandamisloa andmiseks ei ole kogutud kogu				Piirneb Jägala II lubjakivimaardlaga (geoloogiline uuringuluba). Kudasoo turbatootmisala.	Suurenenud liiklustihedus Narva- Tartu maanteel.	Puudub karjääri rajamise ja toimimisega ning hilisema sulgemisega kaasneva sotsiaalmajandusliku mõju analüüs	

			<p>vajalikku teavet.</p> <p>Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse järgi on KMH heakskiitmine oli õigusvastane.</p> <p>Keskkonnamõju hindamise programm on antud juhul kaotanud kehtivuse (uued kumulatiivsed mõjud).</p> <p>Looduskaitseala loomine.</p>						
Maardu Lõunakarjäär	19.12.2013	Jõelähtme vald	<p>KMH-d ei ole seaduse järgi vaja, vald sellega ei nõustu.</p> <p>Keskkonnamõju eelhindang on Jõelähtme valla arvates oluliste puudustega: käsitus on liiga kitsas, pole käsitletud kumulatiivseid mõjusid ning ei ole arvestatud ettevaatusprintsipiiga.</p> <p>Jäätmekava puudumine.</p>						<p>Kahtlused, et ettevõtte ei ole usaldusväärne ja seadusekuulelik.</p>

Rummu	27.01.2009	Vasalemma vald								
Rummu	29.05.2009	Vasalemma vald								Ettevõtte ei ole arendanud koostööd ja informatsiooni vahetust vallaga.

Tabel 3. Keskkonnamõjust tulenevad kaevandamisloa andmisest keeldumise põhjused.

Maardla	Kuupäev	KOV	Keskkonnamõju						
			Mõju põhjaveele	Müra ja tolmu	Maavõnked	Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine	Hirm karjääri korrastamata jätmisele	Plaanitava uuringuala läheduses on olulised keskkonkakaitsete objektid	Kasutatav tehnoloogia on vastuolus KOV-i keskkonkakaitsete eesmärkidega
Rummu	27.01.2009	Vasalemma vald							Vald ei näe ette killustiku tootmist. Lubatud on ainult kivi töötlemine. Valla üldine eesmärk on looduskeskkonna säilitamine.
Jägala lubjakivi karjäär	28.01.2009	Jõelähtme vald							
Rummu	29.05.2009	Vasalemma vald	Tolmu ja pinnase lendumine.						Ettevõtte pole rakendanud piisavalt meetmeid karjääri tegevusest tingitud mõjude leevendamiseks karjääriga piirnevatel aladel.
Loo II	16.10.2009	Jõelähtme vald		Oluline tolmu ja mõra kontsentratsioonide tõus.					Kaevandus lõikab läbi rohekoridori.
Jägala lubjakivi karjäär	10.01.2011	Jõelähtme vald							Kaevandus on planeeritud rohevõrgustiku tuumalale.
Harku V	28.03.2013	Harku vald	Vahetusläheduses paiknevad olulised puurkaevud.	Tolmu mõju läheduses paiknevale elamule ja farmile.	Maavõngete mõju läheduses paiknevale elamule ja farmile.				
Naha dolokivikarjäär	16.07.2013	Mõniste vald							

Jägala lubjakivi karjäär	29.11.2013	Jõelähtme vald					Kaevandatud ala põhjalike korrastamislahenduste puudumine.	Väärtuslikud metsakooslused, pinnavormid ja kaitsealused taimed.	Puudub arusaam kumulatiivsetest mõjudest. Ei ole tehtud selgeid ettepanekuid arendaja kohustuste osas leevendusmeetmeid rakendades
Maardu Lõunakarjäär	19.12.2013	Jõelähtme vald	Oht põhjavee reostumisele. Kare vesi võib imbuda põhjavette. Põhjavee alandus võib ulatuda 0,7 km kõrguseni.	Mürahäiringud ja tolmu kontsentratsiooni tõus väljaspool karjääri.					Arusaamatu, milline on kasutatava tehnoloogia tase.

LISA 3

Lisas 3 on toodud intervjuus esitatud küsimused.

SISSEJUHATUS

Kui oluline majandusharu on lubjakivi kaevandamine teie vallas?

Hinnanguliselt, kui paljud teie valla elanikud sellest tööd saavad?

Millised on muud kasud, mis tulenevad lubjakivi kaevandamisest? (positiivne mõju)

Kas teie valla planeeringutes on ette nähtud uusi mäetööstus maid?

SUHTUMISE KIRJELDUS

Siin ja edaspidi tuleb kindlasti vahet teha kes või mis on vald? Valla juhtkonna, ametnike ja elanike seisukohad võivad erineda, küsitlav peab aru saama, kelle hoiakud meid huvitavad. Järgmine küsimus viitab, et esimene on ametliku arvamise küsimine, aga kuna küsitlav ju teist küsimust ette ei tea, peaks esimene ka selgem olema kui "üleüldine suhtumine".

Milline on **teie valla juhtkonna** suhtumine uute lubjakivi karjäärade avamise/geoloogilistesse uuringutesse?

Kuidas te hindate, kuidas **teie valla elanikud** suhtuvad uutesse lubjakivi karjääridesse/geoloogilistesse uuringutesse?

HINNANG MÕJUDELE

Kuidas te hindate, milline on lubjakivi karjäärade kõige olulisem negatiivne mõju teie valla elanikele ja keskkonnale?

milline on konkreetne mõju (a la 5 palli skaalal) väga positiivne, pigem positiivne, mõju pole, pigem positiivne mõju, väga negatiivne mõju.

Kuivõrd on vallavalitsus järgnevaid mõjusid ettevõtlusele/ looduskeskkonnale / kohaliku kultuurilisele omapärale jne kaalunud? Palun hinnake konkreetset mõju 5 palli skaalal: väga positiivne, pigem positiivne, mõju pole, pigem negatiivne mõju, väga negatiivne mõju.

Sotsiaalmõju

Mõju inimeste tervisele

Piirkonna elamiskõlblikkus

Piirkonna ja maastiku rekreatiivse/esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse muutus

Piirkonna ruumilise terviklikkuse muutus

Mõju kultuurimälestistele või -pärandile/muu sümboolse väärtusega objektile

Kaevandusobjekti läheduse küsimus

Kaevanduse vajalikkus

Majanduslik mõju

Kinnisvara hindade alanemine

Mõju teistele majandussektoritele

Atraktiivsus investorite silmis

Kaevandussõltuvuse küsimus

Mõju infrastruktuurile

Mõju väljakujunenud sotsiaal-majanduslikule kooslusele

Kaevandusettevõtte usaldusväärsus

Keskkonnamõju

Mõju põhjaveele

Müra ja tolm

Maavõnked

Mõju bioloogilisele mitmekesisusele

Karjääri hilisem korrastatus

Oluliste keskkonkakaitsete objektide lähedus

Kasutatava tehnoloogia sobivus KOV-i keskkonkakaitsete eesmärkidega

VALLAELANIKE SUHTUMISE TAGAMAAD

Millest on kohalike vastuseis algselt tingitud?

- kuivõrd on selle taga kartus ettevõtte keskkonda riisuva tegevuse ja suure kasusaamise ees?

- kuivõrd on selle taga sissejuurdunud stereotüüpsed arusaamad lagastavast väljamisest (ilma hilisema rekultiveerimiseta, nõuka-aja suhtumine jne)?

- kuivõrd olete tunnetanud, et vastuseisu taga on usaldamatus:

-kaevandusettevõtte suhtes?

-vallaametnike suhtes (kartus valla-ametnike- kaevandusettevõtete võimalike mahhinatsioonide suhtes)?

-KMH ekspertide suhtes (ekspertide ja ettevõtete kokkumängu kartus)?

Kuivõrd tunnete, et vastuolud on tekkinud kommunikatsiooni puudulikkusest?

- info ja selgituste õigeaegselt jagamisest? Kes selle eest peaks vastutama?
- kaevandusettevõtte suhtumine ja kommunikatsioon kohaliku kogukonnaga?
- Osapoolte nõrgast läbirääkimiste oskusest? Lihtsalt kultuuritusest (a la labane argumenteerimata protest/räuskamine)?
- Omavalitsuse ressursipuudus – õhuke riik – vähe kompetentseid inimesi vms

Kuivõrd hästi /osavana/kompetentsena tunnete end tekkinud vastuolude lahendamisel? A la avalike arutelude modereerimisel?

LAHENDUSED VASTUSEISU ÜLETAMISEKS

Mida tuleks ette võtta selliste vastuolude vältimiseks? (A la kommunikatsioonioskuste parandamine, info õigeaegne edastamine, pidev dialoog kaevandusettevõtete ja kohalike vahel vms).

Mida tuleks teha riiklikul tasandil? Omavalitsuse tasandil? Üksikisiku tasandil?

Millised kompensatsioonid leevendaksid kaevandamisvastast hoiakut?

Milliseid kompensatsioonimehhanisme olete oma vallas näinud pakutavat? Milline oli huvirühmade reaktsioon?

Milliseid kompensatsioone on realselt ellu viidud?

Kuivõrd on kaalutud ühe võimaliku lahendusena vastuolude leevendamiseks vanade mahajäetud karjäärade uuesti kasutusele võtmist? Näiteks mahajäetud liiva-kruusa aukudest lubjakivi väljamist?

LISA 4

Lisas 4 on esitatud intervjuud kolme KOV-i esindajatega: Tamsalu, Rakke ja Jõelähtme valla esindajatega.

Intervjuu 1

Intervjuu viidi läbi Tamsalu valla keskkonnaspetsialisti Lembit Saartiga Tamsalu vallavalitsuse ruumides 08.05.2014 kell 15.30.

1. SISSEJUHATUS

Kui oluline majandusharu on lubjakivi kaevandamine teie vallas?

Ajalooliselt on lubjakivi kaevandamine olnud meie vallas väga oluline majandusharu. Praegusel hetkel asub vallas üks lubjakivi kaevandus, mille kaevandusmahud on väikesed. Lubjatööstus on meie vallast ära kadunud ja koondunud Rakkesse, mille tõttu ei ole ka otsest kaevanduse vajadust.

Hinnanguliselt, kui paljud teie valla elanikud sellest tööd saavad?

Umbes 3 inimest. Kaevandus on imeväike ja meie vallast töötab kaevanduses vaid üks inimene.

Millised on muud kasud, mis tulenevad lubjakivi kaevandamisest? (positiivne mõju)

Ressursitasu on väike, tulumaksuna saadud tulu on väga väike. Võib öelda, et positiivne tulu on väga väike.

Kas teie valla planeeringutes on ette nähtud uusi mäetööstusmaid?

Uusi mäetööstusmaid ette nähtud ei ole, ehkki piirkonnas leviv lubjakivi on hea kvaliteediga. Lähtuvalt säästvast arengust üritab vald piirata uute mäetööstusmaade tekkimist. Vald hindab rohevõrgustiku alasid ja väärtuslikke põllumaid.

2. SUHTUMISE KIRJELDUS

Milline on teie valla juhtkonna suhtumine uute lubjakivi karjääride avamisse/geoloogilistesse uuringutesse?

Juhtkond ei soosi karjääride avamist ja geoloogilisi uuringuid vallas. Kohalik elanikkond soovib säilitada looduskeskkonda ja puhast põhjavett. Praegu töötava Võhmuta karjääri avamisega oli samuti palju probleeme 90ndate keskel, peamiselt selletõttu, et kohalik kogukond oli kaevanduse vastu. Inimesed on väga ärevil kui kaevandustegevus aktiivses karjääris toimub. Eriti lõhkamiste ajal. Pärast kaevandamist on järgi vaid auk ja väärtuslikud põllumaad kaovad. Samuti pole tekitatud veesilma nendesse paekarjääridesse.

Kuidas te hindate, kuidas teie valla elanikud suhtuvad uutesse lubjakivi karjääridesse/geoloogilistesse uuringutesse?

Kohalikud elanikud samuti ei soosi kaevandusi ja uuringuid. Oleme käinud kaevandajaga kohtus. Vald keeldus geoloogilise uuringu loa andmisest ning vallavolikogu otsuse toetuseks koguti 200 allkirja. Allkirju koguti kaevandamise vastu. Inimest ei soovi kaevandust, ehkki geoloogiline uuring ei eelda kaevandust.

3. HINNANG MÕJUDELE

Kuidas te hindate, milline on lubjakivi karjääride kõige olulisem negatiivne mõju teie valla elanikele ja keskkonnale?

Põhjavee rikkumine on meie vallas kõige suurem hirm. Olemasoleva karjääri baasil ei ole märgatud veetaseme alanemist või seisundi olulist halvenemist. Samuti on oluliseks negatiivseks mõjuks väärtuslike põllumaade kadumine. Põllumaid soovitakse säilitada.

Kuivõrd on vallavalitsus järgnevaid mõjusid ettevõtlusele/ looduskeskkonnale / kohaliku kultuurilisele omapärale jne kaalunud? Palun hinnake konkreetset mõju 5 palli skaalal: väga positiivne, pigem positiivne, mõju pole, pigem negatiivne mõju, väga negatiivne mõju.

Sotsiaalmõju

Mõju inimeste tervisele 2

Piirkonna elamiskõlblikkus 4

Piirkonna ja maastiku rekreatiivse/esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse muutus 4

Piirkonna ruumilise terviklikkuse muutus 5

Mõju kultuurimälestistele või -pärandile/muu sümbolse väärtusega objektile 3

Kaevandusobjekti läheduse küsimus 4

Kaevanduse vajalikkus 5

Majanduslik mõju

Kinnisvara hindade alanemine 4

Mõju teistele majandussektoritele 5

Atraktiivsus investorite silmis 1 (kui investor on seotud kaevandusega)

Kaevandussõltuvuse küsimus 4

Mõju infrastruktuurile 5

Mõju väljakujunenud sotsiaal-majanduslikule kooslusele 2

Kaevandusettevõtte usaldusväärsus 3 (kaevandusettevõtteid võib usaldada, sest neid kontrollitakse pidevalt)

Keskkonnamõju

Mõju põhjaveele 5

Müra ja tolm 5

Maavõnked 3

Mõju bioloogilisele mitmekesisusele 5

Karjääri hilisem korrastatus 1

Oluliste keskkonkakaitsete objektide lähedus 3

Kasutatava tehnoloogia sobivus KOV-i keskkonkakaitsete eesmärkidega 3

4. VALLAELANIKE SUHTUMISE TAGAMAAD

Millest on kohalike vastuseis algselt tingitud? (kartus ettevõtte keskkonda riisuva tegevuse ja suure kasusaamise ees, sissejuurdunud stereotüüpsed arusaamad lagastavast väljamisest, usaldamatus kaevandusettevõtte, vallaametnike, KMH ekspertide suhtes)

Peamiselt kardetakse mõjusid põhjaveele ning sellest tulenevalt mõju põllumajandusele ja loomakasvatusele. Tervel valla alal on põhjavesi kaitsmata.

Usaldamatus nii ettevõtte, ametnike kui ka KMH eksperdi suhtes on kindlasti, sest levinud mentaliteet on, et kõik on lollimad kui mina. Protestitakse ilma argumentideta.

Kuivõrd tunnete, et vastuolud on tekkinud kommunikatsiooni puudulikkusest?

Tänapäeval ei saa see olla võimalik, sest toimuvad avalikud arutelud. Kõigil on võimalik projektiga tutvuda. Pigem on see inimeste enda huvi puudus arenduse vastu.

Kuivõrd hästi /osavana/kompetentsena tunnete end tekkinud vastuolude lahendamisel? A la avalike arutelude modereerimisel?

Ma ei tunne end kompetentsena, ehkki olen läbinud mäendusala koolituse. Väikeses vallas peab tegelema väga mitme valdkonnaga. Kuna seadused pidevalt muutuvad, peab end pidevalt kursis hoidma.

5. LAHENDUSED VASTUSEISU ÜLETAMISEKS

Mida tuleks ette võtta selliste vastuolude vältimiseks? (A la kommunikatsioonioskuste parandamine, info õigeaegne edastamine, pidev dialoog kaevandusettevõtete ja kohalike vahel vms).

Sellele on raske vastata. Me räägime siin osapoolte kolmnurgast: elanikkond, vald ja arendaja. Kõik võitlevad oma huvide eest ja sellele on lahendust raske leida. Meie vald käib kohut ettevõtjaga, kes soovis siin geoloogilist uuringut teha.

Millised kompensatsioonid leevendaksid kaevandamisvastast hoiakut?

Kompensatsioonid ei rahulda kõiki inimesi. Kohalik omavalitsus ei tohiks võtta kõiki kompensatsioone lahkelt vastu.

Milliseid kompensatsioonimehhanisme olete oma vallas näinud pakutavat? Milline oli huvirühmade reaktsioon?

Kompensatsioone ei ole pakutud, kuid kaevandaja teeb põhjavee seiret kaevanduse ümbruskonnas paiknevatele puurkaevudele. Kui juhtub, et vesi kaob või kvaliteet muutub, on ettevõtja kohustatud ehitama uue.

Milliseid kompensatsioone on reaalselt ellu viidud?

Kompensatsioone pole ellu viidud.

Kuivõrd on kaalutud ühe võimaliku lahendusena vastuolude leevendamiseks vanade mahajäetud karjääride uuesti kasutusele võtmist? Näiteks mahajäetud liiva-kruusa aukudest lubjakivi väljamist?

Ma ei näe seda lahendust, sest meie vallas pole sellistes karjäärides lubjakivi tarbevaruna arvele võetud. Pigem võiks neile saada ametlikud kaevandusload, et kruusa ja liiva kaevandada. Mahajäetud karjäärid meeldivad inimestele, sest sinna saab prügi viia või liiva ja kruusa oma otstarbeks võtta.

Intervjuu 2

Intervjuu viidi läbi Rakke valla vallavanema Andrus Blokiga Rakke vallavalitsuse ruumides 08.05.2014 kell 09.00.

1. SISSEJUHATUS

Kui oluline majandusharu on lubjakivi kaevandamine teie vallas? Millised on muud kasud, mis tulenevad lubjakivi kaevandamisest?

Kõige olulisem majandusharu. Lubjatööstus on siin suurte traditsioonidega 1910. aastast. See annab paljudele inimestele tööd ja leiba lauale. Sellesuhtes on ta inimestele positiivne, kuid teisalt on ta tööstusharu, mis reostab keskkonda. Me oleme lubjatööstuse kõrval elanud üle saja aasta. Inimesed elavad siin ikkagi ja rajavad siia ka uusi kodusid. Alati võib öelda, et kuskil mujal on parem, kus meid ei ole, kuid me oleme siiski siia jäänud. Praegu Rakke vallas paekivi kaevandamist ei toimu. Toore lubjatehasesse tuuakse Järva-Jaani vallast, Karinu karjäärist. Meile on jäänud transpordi koormus ja lubjatehase tootmismüra ja tolm. Lubjatehase omaniku Norkalki kasuks tuleb öelda, et nad on viimastel aastatel väga palju investeerinud puhtama keskkonna loomisesse läbi filtrite paigaldamise, kinniste galeriide ehitamise, tehase territooriumi asfalteerimise, tihedama puhastuse. Võrreldes kümne aasta tagusega on keskkond muutunud oluliselt puhtamaks. Kohaliku omavalitsuse juhina on mul

alati olnud võimalik suhelda tehase omanikega ja arutleda tehase tulemuste üle. Meil on olnud Nordkalkiga, kui valla suurima tööandjaga, väga konstruktiivne ja sõbralik õhkkond.

Hinnanguliselt, kui paljud teie valla elanikud sellest tööd saavad?

60 inimest töötavad lubjatehases.

Kas teie valla planeeringutes on ette nähtud uusi mäetööstus maid?

Uue planeeringu koostamisel, järgmisel aastal, on võimalik, et planeeringutesse lisatakse uusi kaevandusalasid. Kuid pigem on need kruusa näol, kui paekivi näol. Kamariku karjäär ei ole praegu aktiivses kasutuses, kuna on ammendunud. Ehkki kaevandusluba on võetud, puudub sellele materjalile praegusel hetkel väljund.

2. SUHTUMISE KIRJELDUS

Milline on teie valla juhtkonna suhtumine uute lubjakivi karjääride avamise/geoloogilistesse uuringutesse?

See on volikogu otsustada, kuid enne kuulatakse ära rahva arvamusi. Kui Kamariku karjääri luba saadi, siis oli esitatud tingimused, et kui elanikkonnal peaks vesi kaevudest kaduma, teeb kaevandamisloa omanik uued kaevud. Samuti kui on vaja teha midagi tolmu vastu, siis garanteeritakse tee korrashoid- et tee ei tolmaks. Hoiakud on pigem positiivsed.

Kuidas te hindate, kuidas teie valla elanikud suhtuvad uutesse lubjakivi karjääridesse/geoloogilistesse uuringutesse?

Kohalikud elanikud mõistavad, et lubjatööstus annab leiva lauale ja nad ei näe mõtet selle vastu võidelda. See oleks justkui võitlemine selle vastu, et leiba ei tahaks.

3. HINNANG MÕJUDELE

Kuidas te hindate, milline on lubjakivi karjääride kõige olulisem negatiivne mõju teie valla elanikele ja keskkonnale?

Kolmkümmend aastat tagasi toimusid Kamariku karjääris lõhkamised. Lõhkamised ja paugud ulatusid Rakke alevikuni välja, mis oli väga negatiivne. Loomulikult ka transpordi tihedusautod olid väiksemad ja sõitsid tihemini. Kindlasti on oluline mõju tolmu, mis tootmisest tuli.

Kuivõrd on vallavalitsus järgnevaid mõjusid ettevõttele/ looduskeskkonnale / kohaliku kultuurilisele omapärale jne kaalunud? Palun hinnake konkreetset mõju 5 palli skaalal: väga positiivne, pigem positiivne, mõju pole, pigem negatiivne mõju, väga negatiivne mõju.

Sotsiaalmõju

Mõju inimeste tervisele 3

Piirkonna elamiskõlblikkus 3

Piirkonna ja maastiku rekreatiivse/esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse muutus 4

Piirkonna ruumilise terviklikkuse muutus 2

Mõju kultuurimälestistele või -pärandile/muu sümboolse väärtusega objektile 2

Kaevandusobjekti läheduse küsimus 2

Kaevanduse vajalikkus 1

Majanduslik mõju

Kinnisvara hindade alanemine 3

Mõju teistele majandussektoritele 2

Atraktiivsus investorite silmis 3

Kaevandussõltuvuse küsimus 3

Mõju infrastruktuurile 5

Mõju väljakujunenud sotsiaal-majanduslikule kooslusele 1

Kaevandusettevõtte usaldusväarsus 2

Keskkonnamõju

Mõju põhjaveele 4

Müra ja tolmu 4

Maavõnked 2

Mõju bioloogilisele mitmekesisusele 3

Karjääri hilisem korrastatus 2

Oluliste keskkonkakaitsete objektide lähedus 3

Kasutatava tehnoloogia sobivus KOV-i keskkonkakaitsete eesmärkidega 2

4. VALLAELANIKE SUHTUMISE TAGAMAAD

Millest on kohalike vastuseis algselt tingitud? (kartus ettevõtte keskkonda riisuva tegevuse ja suure kasusaamise ees, sissejuurdunud stereotüüpsed arusaamad lagastavast väljamisest, usaldamatus)

Probleem on hoiakutes. Kui kaevandusettevõtte on KOV-i või elanikke petnud, jätnud midagi, mis on lubatud tegemata. Lisaks mängib valitsus kaevandustasudega. Protsenti, mis KOV saab vähendatakse aasta-aastalt. Ilmselt on just nendest aspektidest tulenevalt trots tekkinud. Kui KOV lubab kaevanduse teha inimestele ja elamutele lähedale, siis seal on ilmselgelt transpordivoogude suurenemine, kolin, tolm ja kui sa ei saa omavalitsuse eelarvesse kaevandamistasude näol märkimisväärset summat, siis pigem ma ei tahagi seda kaevandust. Kui Ida-Virumaal said vallad kaevandustasusid 60% siis saadi vallale pakkuda ka palju positiivset. Uuringut kardetakse, sest loa andmine tähendaks justkui juba kaevanduse avamist. Usaldamatus võib samuti probleemiks olla.

Kuivõrd tunnete, et vastuolud on tekkinud kommunikatsiooni puudulikkusest?

Kommunikatsiooni puudulikkus on kellegi tegemata töö. See võib olla kaevandaja- või omavalitsuse poolne, kes kogukonda kokku ei kutsu. Probleemi üle arutamine ei tähenda seda, kes kõige rohkem karjub, sellel on õigus. Arutelud peaksid olema konstruktiivsed ja eelarvamuste vabad. Kahtlemata on kommunikatsiooni puudulikkusel suur roll.

Kuivõrd hästi /osavana/kompetentsena tunnete end tekkinud vastuolude lahendamisel? A la avalike arutelude modereerimisel?

Olen avalikke arutelusid nii läbi viinud kui ka osalenud. Ma saan nende asjadega päris hästi hakkama. Ma ei ütleks, et olen kõige kompetentsem, kuid hindaksin ennast tugeva kolmega.

5. LAHENDUSED VASTUSEISU ÜLETAMISEKS

Mida tuleks ette võtta selliste vastuolude vältimiseks? (A la kommunikatsioonioskuste parandamine, info õigeaegne edastamine, pidev dialoog kaevandusettevõtete ja kohalike vahel vms). Mida tuleks teha riiklikul tasandil? Omaalitsuse tasandil? Üksikisiku tasandil?

Ühest lahendust sellele ei ole. Üks lahendus, mis ma täna välja tõin- kaevandustasude laekumine. See on riigi poole kaldus ja KOV ei saa sellest enam olulist tulu. See on üks asi, mis vajaks lahendamist. Samuti kommunikatsiooni probleemid, kus kolm osapoolt ei saa aru, mis on olukorra lähtepunkt ja kust edasi minna nii, et kõik saaksid asjast kasu (kaevandajal, KOV-l ja inimesel. Kui kõik osapooled näevad kasu, et kõik saavad tulu, siis miks mitte.

Millised kompensatsioonid leevendaksid kaevandamisvastast hoiakut?

Kompensatsioonid kindlasti kõiki probleeme ei lahenda.

Milliseid kompensatsioonimehhanisme olete oma vallas näinud pakutavat? Milline oli huvirühmade reaktsioon?

Kui Kamariku karjääri luba saadi, siis oli esitatud tingimused, et kui elanikkonnal peaks vesi kaevudest kaduma, teeb kaevandamisloa omanik uued kaevud. Samuti kui on vaja teha midagi tolmu vastu, siis garanteeritakse tee korrashoid- et tee ei tolmaks. On selge, et me kõik soovime puhast joogivett. Kui tingimustes on sees, et loa omanik peab kaevud välja ehitama, siis nad seda ka teevad ja on inimeste jaoks olemas. Järelkult kompensatsioonimehhanismid toimivad. Elanikkonnal ei ole midagi selle vastu, et tehakse uus kaev.

Milliseid kompensatsioone on realselt ellu viidud?

Kuna probleeme ei ole tekkinud, siis pakutud kompensatsioone ellu ei ole viidud.

Kuivõrd on kaalutud ühe võimaliku lahendusena vastuolude leevendamiseks vanade mahajäetud karjääride uuesti kasutusele võtmist? Näiteks mahajäetud liiva-kruusa aukudest lubjakivi väljamist?

Siin on küsimus tehnoloogias ja kas liivakarjääri all on ikka paelademeid. Liiva ja kruusa karjäärid ei ole maa sees, nagu paekarjäärid, vaid maa peal. Kui liiva karjääri all nähakse paelademeid, siis miks mitte.

Intervjuu 3

Intervjuu viidi läbi Jõelähtme valla keskkonnaspetsialisti Rein Ratasega Jõelähtme vallavalitsuse ruumides 12.05.2014 kell 11.30.

1. SISSEJUHATUS

Kui oluline majandusharu on lubjakivi kaevandamine teie vallas?

Vägagi arvestatav majandusharu, sest ressursitasu annab märgatava osa valla eelarvesse.

Hinnanguliselt, kui paljud teie valla elanikud sellest tööd saavad?

Meie valla elanikke töötab kaevanduses vähe: paar-kolm inimest. Töötajad on peamiselt Tallinnast või Maardust.

Millised on muud kasud, mis tulenevad lubjakivi kaevandamisest? (positiivne mõju)

Vald saab karjäärast lubjakivi killustikku teede ehitamiseks aga ka muude tööde jaoks. Oleme väljatava materjali tarbijad.

Kas teie valla planeeringutes on ette nähtud uusi mäetööstus maid?

Ei ole. Olemasolevaid maardlaid planeeringutes mäetööstusmaana ei käsitleta. Näiteks Jägala maardlat planeering ei käsitle.

2. SUHTUMISE KIRJELDUS

Milline on teie valla juhtkonna suhtumine uute lubjakivi karjääride avamise/geoloogilistesse uuringutesse?

Mudelnäiteks on Jägala maardla (I ja II plokk) ja suhtumine on negatiivne. See tuleneb kohalike elanike, eelkõige Ruu küla, tugevast vastuseisust, mis on põhjendatud.

Kuidas te hindate, kuidas teie valla elanikud suhtuvad uutesse lubjakivi karjääridesse/geoloogilistesse uuringutesse?

Kohalikel elanike arvamus kattub valla juhtkonna omaga. Valla volikogu, mis koosneb valla elanikest esindab kohalike seisukohti. Samas valla ametnikud ei esinda otseselt kohalike inimeste arvamust. Siin tuleb arvestada ka seda, et Maardu küla, Vandja küla, Võrdla küla,

Rebala küla on aastakümneid olnud Nõukogude aegse Maardu Keemiakompinandi ja fosforiidi kaeveväljade mõjusfääris. Selle tulemus on inimeste kannatused. "Kui sa oled koera käest kunagi tõsiselt pureda saanud, siis sul on elu lõpuni hirm koerte vastu". Sageli need juhud, kui ratsionaalselt võttes võiks kaevandamisega nõustuda, on inimestel kartus.

3. HINNANG MÕJUDELE

Kuidas te hindate, milline on lubjakivi karjääride kõige olulisem negatiivne mõju teie valla elanikele ja keskkonnale?

Esiteks kindlasti on olnud ja jääkmõju on ka tänaseni põhjaveetaseme langus ja kvaliteedi rikkumine. Samuti müra ning kohati tolm. Lähemetele elamutele ka löhkamisest tulenev vibratsioon, mis hooneid kahjustavad.

Kuivõrd on vallavalitsus järgnevaid mõjusid ettevõtlusele/ looduskeskkonnale / kohaliku kultuurilisele omapärale jne kaalunud? Palun hinnake konkreetset mõju 5 palli skaalal: väga positiivne, pigem positiivne, mõju pole, pigem negatiivne mõju, väga negatiivne mõju.

Sotsiaalmõju

Mõju inimeste tervisele 4

Piirkonna elamiskõlbulikkus 5

Piirkonna ja maastiku rekreatiivse/esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse muutus 5

Piirkonna ruumilise terviklikkuse muutus 2

Mõju kultuurimälestistele või -pärandile/muu sümboolse väärtusega objektile 4

Kaevandusobjekti läheduse küsimus 5

Kaevanduse vajalikkus 4

Majanduslik mõju

Kinnisvara hindade alanemine 5

Mõju teistele majandussektoritele 5

Atraktiivsus investorite silmis 4

Kaevandussõltuvuse küsimus 3

Mõju infrastruktuurile 2

Mõju väljakujunenud sotsiaal-majanduslikule kooslusele 3

Kaevandusettevõtte usaldusväärsus 2

Keskkonnamõju

Mõju põhjaveele 5

Müra ja tolm 5

Maavõnked 4

Mõju bioloogilisele mitmekesisusele 4

Karjääri hilisem korrastatus 5

Oluliste keskkonkakaitsete objektide lähedus 4

Kasutatava tehnoloogia sobivus KOV-i keskkonkakaitsete eesmärkidega 4

4. VALLAELANIKE SUHTUMISE TAGAMAAD

Millest on kohalike vastuseis algselt tingitud?

Varasemad negatiivsed kogemused. Lubati midagi, mida hiljem teoks ei tehtud. Heade lubaduste mitte täitumine.

Usaldamatus ettevõtja suhtes on kindlasti, sest nad arvavad, et nad on parimad. Vallaametnike suhtes võib samuti esineda usaldamatus, sest on kartus, et valla-ametnikud on "kinni makstud". Meie vallas seda olnud ei ole. KMH eksperdi suhtes kindlasti, sest "kelle leiba sa sööd, selle laulu sa laulad".

Kuivõrd tunnete, et vastuolud on tekkinud kommunikatsiooni puudulikkusest?

Kindlasti, eriti kaevandaja poolne kommunikatsiooni puudulikkus, sest vald oma elanikega suhtleb.

Kuivõrd hästi /osavana/kompetentsena tunnete end tekkinud vastuolude lahendamisel? A la avalike arutelude modereerimisel?

Ma ei tunne ennast vastuolude lahendamisel kompetentsena. Arutelude läbiviimisel tunnen ennast kompetentsena.

5. LAHENDUSED VASTUSEISU ÜLETAMISEKS

Mida tuleks ette võtta selliste vastuolude vältimiseks? (A la kommunikatsioonioskuste parandamine, info õigeaegne edastamine, pidev dialoog kaevandusettevõtete ja kohalike vahel vms). Mida tuleks teha riiklikul tasandil? Omavalitsuse tasandil? Üksikisiku tasandil?

Maavara omanik ehk riik peab ise juhtima temale kuuluva maavara kasutamist. Praegu on nii, et ükskõik kes tahab kaevandada ja tema alustab seda protsessi. Ettevõtte, mitte riik kui maavara omanik. Riigil peaks olema kindel plaan, kuidas ta oma maavarasid kasutab: millal, mis maardla kasutusele võtta. Riik peab juhtima oma maavara kasutamist.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anna-Liisa Kuslap,

(autori nimi)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Kohalike omavalitsuste motiivid lubja- või dolokivi uuringu või kaevandamisloa andmisest keeldumiseks“,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendajad on PhD Leho Ainsaar, PhD Alar Rosentau, PhD Kati Orru,

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **23.05.2014**